

02 H 365

W
I. N. 7.
DISPUTATIO JURIDICA
DE

138
MUTATIONE
ET
CONSERVATIONE
ULTIMARUM
VOLUNTATUM

QVAM

ANNUENTE NUMINE DIVINO

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRIDER. WILHELMO
REGNI BORUSSICI HEREDE &c.
IN ILLUSTRIS ACADEMIA FRIDERICIANA
PRÆSIDE

DN. SAMUELE STRYKIO Jcto,

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORUSSIÆ CONSI-
LIARIO INTIMO, PROFESSORE PRIMARIO ET FA-
CULTATIS JURIDICÆ ORDINARIO.

PATRONO SUO OMNI HONORIS CULTU VENERANDO

IN AUDITORIO MAJORI

D. XXX Dec. Anno MDCCI.

publico Eruditorum examini
submitit

NICOLAUS LUCAS Schaffshausen/ Hamburgensis.

Typis Orphanotrophæi. Glaucha - Hallensis.

WOLFF

CONSILIUM

DE ILLUMINATIONE

JOHANNIS

DE FRIDERICO WILHELMO

DE SAMUELIS SEPTIMO

NICOLAUS L. CASP.

DISPUTATIO
DE
MUTATIONE ET CONSERVA-
TIONE ULTIMÆ VOLUNTATIS.

§. I.

Nihil magis deberi hominibus, quam *Testamenta* ut supremæ Voluntatis, postquam *possunt ad* jam aliud velle non possunt, liber *mortem usq;* sit stylus, & liberum quod non red *mutari.* dit arbitrium, sapienter quondam existimavit Constantinus Imperator in *L. i. C. de S. S. Eccles.* Quamquam autem illa lex sigillatim disponat de Legatis Ecclesiis aliisque piis locis relictis; & proinde favor piæ causæ hanc libertatem supremarum Voluntatum indulgisse videatur; conf. B. Brunnem. *Com. ad Cod. in b. l. n. i. sequ.* Peretz *ad Cod. b. l.* nihilominus tamen commode hoc de omnis generis ultimis Voluntatibus dici poterit, quod liberum sit earum arbitrium, dum pro lubitu Testamenta & aliæ supremæ voluntates mutationi Testatoris obnoxia sunt. Inde descendunt axiomata illa *JCtorum* legibus fundata, quod

nemo possit sibi quoad ultimas voluntates illam legem dictare, a qua ipsi pro lubitu postea recedere non liceat. *L. Si quis 22. ff. de Legat. 3. L. 87. ff. de Cond. & Demonstr. L. Divi Severus. 6. §. 2. ff. de Jur. Codic.* Item: *Voluntas hominis est ambulatoria usque ad vita supremum exitum*, cum moriendo demum velle definamus. *L. 4. ff. Locat.* Tantus favor illibatae potestatis mutandi supremas tabulas in legibusprehenditur. Quanquam autem, iudice Dn. Schiltero *Exercit. 39. th. 16. regulæ illæ*, de non adimenda potestate Testamentum suum mutandi, nil naturalis juris habeant, & leges potuissent contrarium statuere, quod plenius deduxit Dn. Præf. *de Success. ab Intestat. Diss. VIII. c. 13. §. 6.* attamen cum Leges istæ semel receptæ sint, decisiones juxta earum normam etiam hoc passu in foro formandæ sunt. *Conf. L. 43. §. aufert enim. ff. de Pupill. & vulg. subst. Mant. de conject. ult. volunt. l. 72. tit. 1. n. 1. Nisi quatenus moribus & statutis pacta successoria sunt approbata, & legibus Civilibus derogatum est, de quare infra agendi occasio erit.*

Pacta de futura hereditate jure Romano prohibita fuerunt non simpliciter.

§. II. Ex eo capite igitur improbantur passim legibus nostris pacta de futura successione. *L. ult. ff. de suis & leg. hered. L. 15. & ult. C. de pact. L. hereditas C. de pact. convent.* Pactis enim hisce stantibus & valorem suum recipientibus, ultima voluntas, sive facultas Testamentum condendi, restringitur aut plane adimitur, ac sic privatur testandi, aut etiam testamentum libere condendi, conditumque mutandi potestate. *Petr. Heig. Part. 1. qu. 23. n. 8.* Cujus rei ratio verissima *Carpzovio Part. 3. Const. 35. Definit. 17. n. 3.* videtur esse, quod ut certi sunt jure nostro acquirendæ obligationis & Dominiî modi, ita quoque consequendæ hereditatis, scilicet lex & testamentum, *L. Pactum 3. Cod. de Collat. L. 4. C. de inutil. stip.* Hincque privatorum cautiones legis autoritate non cen-

consentuntur. *L. ult. ff. de suis & legit.* Hartm. Pistor. *2v. 1. p. 4. n. 2.* Ast optima ratio, cur legibus vetita regulariter sint pacta circa successiones ex testamento aut ab intestato pendentes, latet in *famosissima L. ult. C. de Pact.* quod ejusmodi pacta contineant votum captandæ mortis, adeoque plena sint tristissimi & periculosissimi eventus. Inde pluribus prohibetur in dicta lege pactum de hereditate tertii viventis, si ille certus sit, & ignoret quid agatur, *d. L. ult. Dn. Præses in Tr. de Success. ab Intest. Dissert. IX. cap. 2. §. 19.* Si vero ille tertius incertus sit, cum cesserit ratio modo allegata, pacta sustinentur de ejus hereditate. *L. 3. §. 2. & L. 73. ff. pro Soc. Cap. ne captanda. 3. de Concess. Præbend. in 6. Dauth. ad d. L. ult. C. Klock. Tom. 3. consf. 145. & Dd. passim ad L. ult. Cod. de pact. quod & præjudiciis confirmant Lauterbach. ad. ff. de Hered. vend. §. 2. & Carpzov. Part. 2. Const. 35. Def. 17.*

§. III. Semper tamen ista præsupponunt illam limitationem, nisi ille tertius incertus per ultimam voluntatem alii hereditatem suam largiatur. Hujus enim voluntas hoc passu manet libera usque ad supremum vitæ halitum, *L. 4. ff. de adim. Legat.* Imo licet tertius de cuius hereditate pactum inicitur, certus sit & in illud consentiat, attamen semper ipsi integrum est voluntatem suam mutandi & per supremas tabulas sibi heredem eligendi. Quamvis enim extra dubium positum sit, quod tertius certus hoc casu licite consensum suum interponere possit, *d. L. ult. C. de pact. vers. nisi ipse.* ac ex ineptis rationibus hic dissentiat Petrus Gregorius, vulgo Tholofanus, *Syntagm. Jur. Lib. 41. c. 4. n. 2.* nihilominus tamen hoc intelligendum est, modo ante mortem non revocaverit consensum suum, quod ipsi utique liberum est. *Dn. Præses de Success. ab Intest. Dissert. 8. c. 2.*

Libertas testandi & mutandi testamenti ne pacto quidem adimebatur Jure Civili.

8. c. 2. §. 19. Nam perseverare usque ad extremum, nec suam voluntatem consensumque mutare debet, siquidem hæc conditio pacto huic semper inesse intelligitur. *Arg. L. 38. pr. ff. de solut.* Unde revocato consensu, pactum hoc statim invalidatur. Hartm. Pistorius. p. 4. qu. 6. n. 42. Mevius P. 3. D. 271. n. 3. Vultej. Vol. 3. Conf. Marp. 34. n. 185.

*Nec jurata
promissio ju-
re Civili id
efficiebat.*

§. IV. Tanta etiam gaudet libertate hoc casu tertius, ut licet consenserit paciscentibus de hereditate ab ipso sperata, illumque consensum solenni juramento corroborauerit; tamen postea testamentum condere & peculiarem heredem adsciscere possit. Boer. *decis. 204. num. 20.* Joh. Dauth. *ad d. L. ult. num. 121. ampl. 8.* Cum enim per leges hæc potestas sit illi illibata & salva, nec illa per juramentum poterit restringi. Juramentum enim de jure Civili non addit plus valoris, quam actus ille, cui accedit, alias habuit. *L. ult. C. de Non Num. Pec. L. Sed et si 25. ff. de Jurejurand. et ibi Jason notab. 9.* Hinc regula Dd. nata est, quod Juramentum reguletur secundum naturam actus cui adjicitur. Camill. Borell. *Summ. Decis. tit. 60. n. 302.* Thom. de Thomasett. *in Flor. LL. reg. 164.* Card. Mantic. *de tac. & ambig. Convent. lib. 4. tit. 32. n. 89.* Brunor. a Sole *in Loc. Com. verb. juramentum. n. 19.* Molina *de Just. & Jur. tr. 2. disp. 151.* Juramenta enim non per se producant peculiarem & novam obligationem, sed obligationi per se validæ, velut accessorium vinculum, accedunt. Dn. Pufendorf. *de Jur. Nat. & Gent. lib. 4. c. 2. §. 6.* Unde facile dijudicari potest, quale robur addat juramentum accedens actui per se invalido, aut mutationi obnoxio. Interim lubenter concedimus, quod juxta principia Juris Canonici, præcipientis omne juramentum, quod absque dispendio salutis æternæ servari potest,

*Bene tamen
jure Canon.
& in Consi-
entia.*

test, servandum esse, *cap. Quamvis. 2. de pact. in 6. tum &* in conscientia foro, contentus semel initus & juramento confirmatus, etiam circa futuram successionem, servari integer debeat, & ab omni testamento abstinendum fit, quo collimant Covarruvias *add. L. ult. C. de pact. n. 2. &* Dd. alii quos refert Muscul. *de success. convent. cl. 1. n. 49.*

§. V. Ex quibus dictis oppido nunc manifestum fit, leges summo studio cavisse, ut voluntas ultima hominibus semper salva existeret, & quod vix possent adstringi pactis ad id, ut non semper voluntatem suam liberè mutandi circa hereditates suas jus haberent. Verum uti legislatores Romani summum studium adhiberunt ad omnes fraudes & mille imposturas, quæ circa ultimas voluntates irrepere possunt, excludendas & amovendas; ita non minor ipsorum cura ac providentia apparet in legibus nostris, si illæ ultimæ voluntatis ordinationes sint iterum reformandæ, revocandæ, mutandæ, quo scilicet ejusmodi mutationes testamentorum sub eadem cautione pure & intemerate contingant. Quomodo igitur testamenta caute mutantur, quæ solennitates hoc casu præscriptæ sint; tum & quomodo testamenta vicissim caute conserventur citra mutationem, in præsentibus nobis inquirendum.

§. VI. Quando itaque ultima voluntas mutatur, hoc fit vel *generaliter*, quacunquæ testamenti vel alterius ultimæ voluntatis annullatione, infirmatione, vid. *quot modis Barry de Success. test. tom. 2. tit. 1. n. 1.* vel *specialiter* accipitur pro tali mutatione, quæ fit sponte ab ipso testatore, cujus voluntas quippe ambulatoria est usque ad mortem. Hæcque iterum vel *totalis* est mutatio, quando nimirum totum testamentum revocatur ac mutatur aliudque ei substituitur; vel *partialis*, quando pars ejusdem

dem deletur, cancellatur, inducitur, de quibus modis vid. Lauterbach *Diff. de Revoc. & Canc. Testam.* & infra pluribus agemus.

In genere mutabuntur voluntates ultima testamento irrito, rupto, defituro.

§. VII. Generaliter autem considerata mutatio ultimæ voluntatis, jure civili variis contingit modis, vel voluntate testatoris aliud testamentum condendo: vel ex dispositione juris; quoties nimirum testamentum sive ultima voluntas inualida & inefficax legibus reputatur. Nam testamentum licet *jure factum* sit, h. e. omnes solennitates externæ adhibitæ; usque eo tamen tantum valet, donec *rumpatur irritumve* fiat. §. 1. *Inst. Quib. mod. Test. infirm. Rupt.* vero vocatur testamentum, cum eodem statu manente testatore, ipsius testamenti jus vitiat. *L. 1. ff. de Injust. rupt.* Sic posthumus *naturalis* præteritus, agnatione sui heredis, rumpit testamentum. Idem de Posthumo *civili* h. e. arrogato post conditum testamentum, qui illud quasi agnatione sua rumpit. *dict. §. 1. Inst. Quib. mod. test.* Si autem testatori aliquid obtingit, quo jus testandi amittit, *irritum* fieri testamentum dicitur. *L. 6. §. 5. ff. de Testam. Injust. Rupt.* Quæ vocabula etsi promiscue quandoque usurpentur, commodius tamen Imperator noster sacratissimus censet, distinctis rebus distincta vocabula imponere confusionis vitandæ ergo. §. 5. *Inst. quib. mod. test. infirm.*

Cautela ne posthumo rumpatur Testamentum.

§. VIII. Quodsi igitur caute quis velit testamentum condere, ita ut nullo modo rumpi illud, voluntasque ipsius mutari queat, is non solum liberos, quos jam habet aut sustulit, heredes instituere; sed & nascendorum sive posthumorum, pariter & Nepotum rationem in supremis suis tabulis habere debet. Alias enim filio post testamentum nato, aut aliquo ex filiis decedente & Nepotem relinquire, rumperetur testamentum, licet

cet alias legitime & secundum omnes solennitates esset conditum. *Pr. & §. 1. Inst. de Exhered. liber. B. Brunnem. Exerc. t. 12. ad Inst. perill. Dn. de Rhetz Medit. ad Instit. Diff. XV. posf. 22. Hillig. ad Donec. II. 16. lib 6. c. lit. G. Utile itaque est, ut in omnem eventum, quo testamentum ex capite præteritionis impugnari potest, concipiatur plenius institutio hisce formalibus: liberos meos quos jam habeo^c (ubi singulorum nomina subiici solent,) vel quos adhuc^c Deo benedicente suscepturus sum, heredes instituo, quod si quis ex illis me vivo decesserit, & nepotes reliquerit, hos pariter heredes esse volo. Nam erronea^c est Barry *de Success. c. 10. tit 3. n. 10.* & Tholosani *Syntagm. lib. 42. c. 22. n. 30.* sententia, quod hodie nepos præteritus, si filius heres institutus, nullo remedio venire possit adversus Avi testamentum. Certum enim est, filio mortuo nepotem in ejus locum transire, & hinc, dum institutio filii ob hoc, quod præmortuus fuerit, expiravit, nepos tanquam præteritus omnino testamentum Avi impugnare citra cautelam traditam potest. conf. Dn. Hopp. *Diss. de Jure Avor. cap. 4.* Imo si testator adhuc habeat parentes superstites, hi quoque in omnem eventum heredes instituendi erunt. Ex. gr. Solte aber bey meinem Absterben Niemand von meinen Kindern und Kindes-Kindern am Leben seyn / so will ich auff solchen fall meine Eltern zu Erben eingesezet und benennet haben. Alioquin enim parentes, mortuis liberis & nepotibus, ex sua persona testamentum impugnare possent. Jura enim institutionis & exheredationis inter parentes & liberos constituta sunt reciproca. vid. *Novell. 115. c. 4. Auth. in Testamento C. ad S. C. Tertull.**

B

§. IX,

An Testamen-
tum quasi-
Posthumum
mutetur.

§. IX. *An eadem autem cautio circa quasi Post-humos sive civiles sit observanda? qu.* Dicuntur autem quasi-Post-humi, qui in sui heredis locum succedendo, quasi adgnascendo fiunt parentibus sui heredes. §. 2. *Inst. de Exhered. liber.* Nam si quis filium & ex eo nepotem in potestate habeat, quia filius gradu præcedit, is solus jura sui heredis habet, quamvis nepos quoque in potestate sit. Sed si filius ejus vivo eo moriatur, aut qualibet alia ratione exeat de patria potestate ejus, incipit nepos vel neptis in ejus locum succedere, & eo modo Jura suorum heredum quasi adgnatione nanciscuntur. *conf. per. illustr. Dn. de Fuchs in Paraphr. ad Instit. tit. de Exhered. liber. lit. e. Dn. Hopp. Diss. de Jure Avorum cap. 4. n. 20. sequ.* Higitur Posthumi civiles sub solenni illa cautela sive formula a Gallo Aquilio præscripta in famosa L. Gallus. 29. *pr. ff. de liber. & Posthum. erant instituendi*, quæ ita se habet: *Si filius meus, me vivo merietur, tunc si quis ex eo mihi nepos neptisve post mortem meam in decem mensibus proximis, quibus filius meus moreretur, natus, nata erit, heredes sunt.* Hanc formulam L. Junia sive Julia Velleja ad nepotem posthumum etiam vivo Avo natum extendebat. *dict. L. Gallus. §. 11. sequ. conf. etiam Læl. Taurelli Enarrat. in b. L. P. Busius Com. ad b. L.* Hæc ita sese habebant jure veteri ff. & Antejustiniano. Verum postquam Imperator differentiam posthumorum suorum & alienorum sustulit in §. 20. *Inst. de leg. L. fin. C. de liber. præter.* Formula illa Aquiliana otiosa est, cum Testator posthumos quoscunque libere et verbis plane vulgaribus instituere possit, ceu adductum est *preced. §. conf. Wissenbach ad ff. tit. de lib. & post. tb. 2. Erant. Disp. 1. ad D. Gallus. nemb. 3.*

Cautela A-
quiliana.

Cautela ut
testamentum

§. X. Porro testamentum rumpitur, & sic mutatur voluntas testatoris, si posthumus i.e. post testamentum

con-

conditum natus, sit præteritus, licet ille posthumus ante patrem testatorem moriatur. Clare hoc sancitur legibus civilibus, speciatim quidem *L. 2. C. de Posthum. Hered. instit. ibi: posthumo præterito, quamvis natus illico decesserit, non restitui testamentum, juris evidentissimi est.* Ut & *L. 3. C. cod. tit. Licet illico postquam in terram cecidit, vel in manibus obstetricis decessit, nihilominus testamentum rumpi.* Nimirum intelligitur, ut partus vivus sit editus, *L. 12. ff. de lib. & posth. nec in ipso partu sit mortuus, priusquam editus sit in lucem, Carpz. p. 3. Const. 17. d. 5. & perfectus, siue vivus perfecte natus secundum L. 3. C. de posth. hered. instit. nec denique monstrosus, siue ad nullum declinans monstrum vel prodigium, uti verba *L. alleg. sonant, quæ monstrositas ex capite maxime dignoscenda est, si scilicet illud speciem non humanam, sed belluinam præferat.* Certe hoc casu nullum aliud consilium ad impediendam rapturam testamenti, & consequenter præcavendam mutationem ultimæ voluntatis, assignari potest, quam ut scripti in testamento heredes ad Bonorum possessionem Prætoriam confugiant. Nam ex tali testamento semel rupto jure civili, & quod per mortem rumpentis nunquam convalescere potest, Prætor dat *B. P. secundum Tabulas, L. 12. pr. ff. de injust. rupt. & irrit. Franc. de Ponte Vol. 2. Conf. 100.* Hinc hoc casu ad hereditatem defuncti perueniri non posse, nisi beneficio Prætoris, recte contendunt *Dilect. de Art. testand. tit. 11. cautel. 14. n. 2. Vasqu. de Success. res. l. 2. §. 15. n. 5. Dauth. de Testam. num. 360. B. Dn. Brunnem. Com. ad Cod. ad L. 2. de posth. hered. inst. n. 5. Barry de Success. lib. 11. tit. 6. n. 1.**

§. XI. Idem dicendum est, si heres suus in testamento præteritus est. Tale enim testamentum jure civili non subsistit. *L. 1. ff. de injust. rupt. sed ipso jure nullum*

posthumorum ruptum conservatur.

Testamentum nullum ob præteritionem sui be-

redis quomodo conservetur?

Cautela ex Jure Prætorie.

est *pr. Inst. de exhered. lib.* Hinc licet vivo patre filius præteritus moriatur, nemo tamen heres ex ipso testamento esse potest, quia testamentum non valet, filio, qui in potestate est præterito, & vivo patre decedente. *Pr. Inst. de exhered. liber.* Hoc casu iterum nulla melior cautela ab herede in tali testamento scripto adhiberi potest, quam ut ad successionem prætoriam confugiat. Prætor enim æquum reputans, ut filio mortuo, ultima voluntas testatoris non mutetur, testamentum sustinet. *L. 2. pr. ff. de B. P. secund. Tab. Mich. Grass. Recept. Sentent. §. Bonorum poss. qu. 5. n. 5. Carpz. P. 3. C. 9. d. 1. n. 11.* In tantum autem hoc casu mutationi de jure Civili erat obnoxium testamentum, ut licet filius præteritioni consentiret, ac patri suo permittat alios scribere heredes, vel præteritionem demum ex testamento videns, litem non moveat; tamen jure Civili testamentum nullum est, & subsistere nequit. *L. 35. §. 1. C. de inoff. test.* Nam liberorum institutio tam necessario requiritur, ut ea ommissa, testamentum ipso jure nullum sit, nec expectetur filii consensus vel dissensus. *Salycet. ad L. uxoris. C. de posth. hered. n. 3.* Igitur hoc etiam casu provide agit, qui, relicto jure civili, convertit se ad successionem Prætoriam, arg. *L. 6. §. 6. ff. de Bon. poss. contr. Tabb.* Prætor enim non curans subtilitates stricti Juris, omnia pacta & promissa deliberato inita & facta servanda præcipit. *L. 1. ff. de Const. pec.* Hinc testibus Claro *Recept. sent. lib. 3. §. testamentum. qu. 43. n. 3.* Berlichio *P. 3. concl. 16. n. 10.*, Carpzovio *P. 3. C. 10. d. 1. n. 2.* Bachovio *ad Trentl. vol. 2. Disp. 11. tb. 1. lit. C.* jure Prætorio hodie hoc casu tutissime ad hereditatem pervenitur.

Statu juridico testato-

§. XII. Non solum autem per præteritionem testamentum mutatur, sed necessario etiam mutatio testatoris

toris ultimam voluntatem sequitur, si testator statum *vis mutato*
mutavit, quod in specie *irritum* vocatur, si v. c. capitis *& testamen-*
deminutionem passus est testator post conditas supra *tum muta-*
mas tabulas, postea vero in pristinum statum restituitur. *tur ac nul-*
Jure civili ejusmodi testamentum est nullum, §. 4. & 5. *luna est.*

Inst. Qu. mod. testam. infirm. Incidit enim testamentum
in talem statum a quo incipere non potest, scilicet pro-
pter capitis deminutionem. Quod autem semel vitio-
sum est, stricto Jure civili ex postfacto & tractu tempo-
ris non convalescit. *L. 29. & 201. ff. de R. I.* licet restitutio

a Principe facta & impetrata sit. Hoc casu heres scri-
ptus hereditate secundum jus civile excidit, provide vero
tunc agit, si ad possessionem Bonorum Prætoriam re-
currat. Prætor enim ex æquitate, si tempore mortis quis
inveniat in eo statu ut libere testari possit, testamen-
tum antea conditum ratum esse jubet. *L. 1. §. 8. de Bon.*

poss. sec. tabb. L. 6. §. penult. ff. de Inj. rupt. irrit. §. 6. Inst.

Quib. mod. test. infirm. Par decisio formanda secundum
tenorem juris Civilis, si quis sui juris testamentum con-
dat, postea vero se arrogandum alteri dat. Hoc testa-
mentum, licet postea in nulla potestate constitutus
moriatur, nullum est per rationes jam adductas. In-

terim tamen, si in statu libertatis antequam moritur,
denuo voluntatem suam super servandis tabulis aperuit,
Prætor hoc testamentum, nullum jure Civili, validum
pronuntiat. §. 6. *Inst. Qu. mod. test. infirm.* Bachov *ad Treutl.*
vol. 2. Disp. 10. th. 7. lit. D. B. Dn. Struv. Syntagm. Jur. Civ. Ex-
erc. 32. th. 45.

§. XIII. Non minus etiam testamentum illius *Testamen-*
mutatur, qui postea aliud testamentum condidit, adhi- *tum prius*
bitis omnibus ad perfectionem ejus requisitis; sed po- *posteriori*
sterioris suæ voluntatis pœnitens, prius testamentum *penfatto mu-*
ratum.

valere cupit. Nam prius semel per posterius perfectum annullatum est, hinc convalescere amplius jure non potest. Nec potest paganus cum duobus testamentis decedere. Cyriac. *lib. 1. Contr. 168. n. 16.* Si post igitur prius testamentum conditum testator voluntatem suam mutaverit, prius ipso jure rumpitur & corruiat. *L. 1. ff. de Rupt. irrit.* Licet ergo expresse, & eum in finem Testator posterius discerpat, ut prius valeat; tamen prius testamentum validitate destituitur. Igitur hoc casu nullum aliud remedium superest, quam *Jus Prætorium*, secundum quod ex æquitate prius testamentum robur accipit. Quando itaque ex revocatione posterioris testamenti reviviscat prius, & an heres institutus in testamento quod revixit, habeat actionem, an tantum exceptionem? late agit Fr. Niger Cyriac. *alleg. loc. conf. etiam Dilect. de Art. Testand. tit. 11. caut. 14. n. 2. cas. 12.* Brederod. *de Cautel. tit. de Acq. vel Omit. hered. §. quo remedio. n. 2. cas. 12.* Dn. Præses *de Success. ab Intest. Diff. IX. Cap. 4. §. 31. seqq.*

*Remedium
ut prius Te-
stam. conser-
vetur.*

*Duo testa-
menta sine
dato sunt
nulla jure
civili.*

*Conseruari
possunt ex
ben. si io
Prætoris.*

§. XLV. Quod si autem Testator cum duobus diversis testamentis sine die & Consule relictis decedat, necesse est ejusdē voluntatem jure civili exitum habere, non posse, sicque mutari. Nam cum non constet ex hisce testamentis, quodnam prius, quodnam posterius, & paganus cum duobus testamentis simul decedere non possit, utrumque testamentum reprobatum jure civili. §. 2. *Inst. quib. mod. test. infirm.* & ibi Harprecht. B. Dn. Brunnem. *in Exercit. Mich. Grass. Recept. sent. §. testamentum. qv. ult.* Ast provide & solerter hoc casu suggeritur remedium ex *L. 1. §. 6. ff. de Bon. poss. sec. Tab. quippe in quo textu hic casus nervose est decisus, prout eleganter observat Dn. Præses alleg. loc. §. 37. juxta quem & eadem decisio, ob*
pari-

paritatem rationis, formanda est in casu, ubi duo diversa testamenta adsunt, unum vero diem adscriptum habet, alterum non, ac non constat an illud sine dato recentius sit vel non? conf. etiam Mantz. *Cent. Dec. qv. 31.* Cancerii *s Var. Resol. P. 1. c. 4. n. 25.* Et notabile est, quod affert Cæs. Argelus de *Acq. poss. n. 53. p. 182.* quod testamentis duobus eodem die confectis, illud præferatur in quo hora est adscripta.

§. XV. Postquam itaque perlustravimus potiores casus ubi in genere voluntas ultima mutanda esset secundum regulas juris Quiritum, nisi Prætor ex æquitate, tales voluntates supremas illæsas & illibatas conseruaret, quo voluntas morientium exitum consequatur; Consequens nunc est, propius accedere ad specialem mutationem Testamentorum factam ab illis a quibus condita sunt. Hos enim pro lubitu ultimas suas voluntates immutare, reformare, augere & minuere posse, per illa quæ supra fusius deducta sunt, extra dubitationis aleam posita existimo. Interim tamen illa facultas liberæ testamenti factionis ad mortem usque, hodie restrictionem accipit moribus & statutis, pacta conventiona de futura successione approbantibus, contra *L. fin. l. de pact.* quam consuetudinem introduci, & eatenus Jus Civile abrogari potuisse, Dd. uno ore confirmant. Andr. Kohl de *Pact. Dotal. p. 2. n. 70.* Dauth Tr. de *Testam. n. 86.* Hartm. Pistoris *p. 4. qu. 2. n. 44.* Mev. ad *Jus Lubec. p. 2. tit. 1. n. 107.* Struv. *Exerc. 30. th. 19. & Exerc. 38. th. 48.* Meri enim Juris Civilis est, non naturalis aut gentium, quod sibi quis facto aut pacto suo libertatem testandi tollere non possit, ceu illud eleganter & solide ex jure naturali & divino dudum evicit Dn. Præses de *S. A. I. Diff. VIII. c. 13. §. 6. seqq.*

Facultas mutandi testamenti hodie non omnino casu amplius libera est.

§. XVI.

*Distinctio
inter testa-
menti muta-
tionem spe-
cialem, de-
clarationem,
& revisionē.*

§. XVI. Extra hæc pacta & conventiones au-
tem manet potestas testamentum faciendi, illudque pro-
lubitu corrigendi, revocandi, mutandi salva. In ge-
nere vero circa mutationem observandum est, quod il-
la non mox præsumatur a testatore facta esse, si illud in a-
liquis declarat. Nam voluntas dubia quæ præcessit, de-
claratur ex subsequenti, Ioh del Castillo *contr. Jur. lib. 4. c.*
9. n. 57. Declaratio enim nihil de novo confert. *L. 21. §. 1. ff. qui*
test. fac. poss. Huc etiam quodammodo spectat, si testator
in testamento mentionem faciat controversiæ dubiæ,
verum quod secundum huius vel illius Doctoris sententi-
am de ea judicari velit suum testamentum. Quæ declara-
tio efficit, ut testamentum interpretandum sit secundum
nominati D. opinionem *L. Theopompus. 14. ff. de dot. prælegat.*
Quæ etiam declaratio ultimæ suæ voluntatis valet, si ex
postfacto in præsentia duorum testium facta est, Ru-
in. *Vol. 1. conf. 192. n. 5.* Deinde testamenti revisio cum
mutatione non est confundenda. Sic v. c. testator te-
stamentum lino aut cera, aut hodie sigillis munitum &
involutum referando, non censetur illud revocasse aut
mutasse, cum illud magis revidendi causa, quam mu-
tandi aut revocandi fecisse videatur. Ant. Peretz. *in Cod.*
de Testam. n. 20. Idem dicendum est, si testator testamen-
tum judiciale sive judici oblatum & in iudicio recondi-
tum avocet. Nam tunc non præsumitur illud animo
revocandi aut annullandi, sed tantum denuo perlegen-
di hoc facere. Quamvis enim non negetur, quod testa-
mentum coram Principe factum, Tabor *de testam. Princ.*
oblat. Cap. 6. th. 18. imo etiam coram Imperatore, Jul. Cla-
rus *de testam. qu. 94. n. 2.* aut quolibet Rege alio, Molina *de*
Inst. & jur. tom. 1. tr. 2. disp. 153. n. 1. postea mutari possit,
attamen illa mutatio non præsumitur a testatore facta,
nisi argumenta istius rei evidentia adsint. Nam volun-
tatis

tatis suæ mutatio est facti, quæ non præsumitur. *L. Eum qui. 22. ff. de Prob. L. Lucius. 22. ff. de Legat. 2. Mantie. de Conject. ultim. Vol. lib. 7. tit. 1. n. 2.*

§. XVII. Possunt vero omnis generis ultimæ voluntates mutari à Testatore, dum scilicet illæ vel revocantur; vel aliæ novæ substituuntur in ipsarum locum, Merc. Merlin. *Decis. 303. num. 4.* Quamvis autem olim dubitatum sit, an testamentum in quo Princeps heres scriptus mutationi obnoxium foret, *L. 6. C. qui testam. fac. possunt. dum* scil. hæc mutatio injuriam post se trahere videtur, quasi Princeps hereditatem non mereatur; attamen in *al. leg. L. sancitum est clare*, quod si quis Imperatorem forte heredem instituerit, habeat mutandi iudicii facultatem, & quemcunque voluerit secundum leges in testamento suo heredem scribendi. Nec necesse est, ut illa mutatio fiat per ejusdem generis testamentum. Sic Testamentum in scriptis per nuncupativum potest revocari. *Richt. p. 1. dec. 54. n. 24.* Mutatur igitur testamentum solenne conditum ab eo qui nondum miles erat, per minus solenne postea in militia conditum. Nec obstat, quod difficilius illud solvatur, quod magna cura colligatum est. *Guid. Papæ Dec. 200.* Nam leges nullibi prohibent, quod solenne per minus solenne non possit mutari. *Richt. vol. 2. Conf. 419. n. 116. Steph. Grat. tom. 4. discept. n. 61. Nic. Everh. Jun. vol. 1. conf. 27. n. 22.* Excipiendum tamen ab hac regula merito videtur testamentum solenne, in quo heres institutus, quod non mutatur per nuncupativum testamentum in quo Princeps institutus. Clare satis hoc sancitur in *L. nullus 26. Cod. de Testam.* Prohibetur enim ibi, testes examinare super nuncupativo ubi Princeps heres institutus dicitur, si scilicet in testamento scripto alius heres institutus. Quod

Omnis generis testamenta, etiam ubi Princeps institutus est possunt mutari.

Principes instituti utuntur jure reliquorum privatorum.

Brunnemanno in *Comm. ad b. L. 20.* bene constitutum videtur, quia facile reperirentur, qui ad captandam gratiam Principis, vel. potentiorum, se audivisse dicerent, quod principem instituerit heredem. conf. Gilcken *ad d. L. 20.* Utut autem Hieron. Panschman *lib. 2. qu. 19. n. 10.* hanc dispositionem *dictæ L. 20.* de testamento nuncupativo imperfecto accipiat, & Riminaldus etiam apud Brun. *loc. all.* ei in hac opinione præverit; attamen sententia, quam modo asseruimus, communis est, & menti legis conformior. Richt. *p. 1. dec. 54. n. 20.*

*Testamentū
Parentum
inter liberos
quomodo
mutetur.*

§. XLIX. Quid autem dicendum de Testamento *parentum inter liberos*; an & illud per quodcunque testamentum aliud potest mutari? Negativam hic amplectuntur multi Dd. propter *Novellam 107. c. 2.* & inde sumptam *Auth. Hoc int. Cod. de Testam.* quia ibid isponitur, quod testamentum inter liberos non mutetur, nisi testamento posteriori solenni & clausula derogatoria adjecta expresse, licet illa alias omni posteriori testamento tacite insit. Richt. *ad alleg. Auth. n. 9.* Hinc singulare aliquid hic notant Franc. Vivius *Dec. 92. Thes. p. 4. qu. 34. n. 10.* Verum hæc sententia cum grano salis accipienda, & diversi casus distinguendi sunt. Aut enim pater in posteriori liberos æque instituit, aut extraneos. Priori casu, si æqualiter sunt instituti, nulla ratio apparet, cur non prius testamentum sit mutatum, licet non solenne sit, aut clausula derogatoria instructum. B. Brunnem. *Comm. ad dict. Auth. n. 1.* Idem in *Not. ad Stephan. Comm. in Novellam 107. n. 14.* Sichardus *ad Auth. alleg. n. 4.* Gail. *lib. 2. obs. 121. n. 13.* Richt. *ad d. Auth. in fin. Moll. lib. 4. Semestr. c. 22.* Carpz. *P. 3. Const. 4. d. 25. n. 5.* Sin autem inæqualiter instituti, vel his mixti extranei, tunc puto prius non aliter esse revocatum aut mutatum, quam si fuerit coram 7. testi-

testibus factum & clausula derogatoria expressa munitum. Richt *p. 1. dec. 49. & ad Auth. alleg. n. 3.* Panschm. *lib. 2. qu. 16. n. 18.* Gilcken *ad dict. Auth. n. 1. sequ.* qui tamen male *dict. Novell.* restringit ad casum, quando in scriptis prius testatus est pater. Nam ratio juris hoc non patitur, quia alias inter testamentum scriptum & nuncupativum quoad effectum nulla deprehenditur differentia. Brunn. *ad d. Auth. n. 1.*

§. XIX. Posse etiam plures in una tabula five charta testamentum condere, v. c. duos fratres, leges non refragantur, vid. Ioh. Del Castillo *Contr., Jur. quæst. p. 2. c. 18.* Alph. de Azeved. *Conf. 3. n. 1.* Marci. *Decis. Delphin. p. 2. d. 186. n. 1.* Stephan. *Grat. Discept. For. tom. 5. c. 908.* Quæritur vero, *an unus invito altero hoc testamentum mutare possit?* videtur quod non, unum enim testamentum est, unam etiam tantum requirens solennitatem non duplicatam, quia uno contextu adhibita refert se ad omnes personas testantes. Del-Castillo *loc. alleg.* Verum hoc casu unum non esse testamentum, sed quot personas testantes, tot etiam esse ultimas voluntates, verius est. Igitur quilibet horum testatorum potestatem habet invitis alteris suam voluntatem mutandi. Quamvis enim simul tastati sint, et alter credidit alterum non revocaturum esse suam voluntatem, scire tamen debuisset, voluntatem hominis ambulatoriam esse usque ad mortem, nec posse quem sibi legem dicere in testamentis, a qua postea recedere non liceat. *L. 22. ff. de Legat. 3.* Gratian. *loc. alleg.* Nec interest, an ille, qui simul disposuit, sit adhuc superstes, an morte sua confirmaverit suum testamentum, Castill. *n. 18.* etiamsi ad piam causam, alias favorabilem, testamentum factum sit. Azevedo *conf. 3. n. 4.*

*Testame-
n-
plurium in
una charta
an possit
mutari?*

da sit, juramentum de non mutando, aut pactum & stipulatio mutua intercedat. *vid. §. 25. in fin.*

*An testamē-
ta conjugum
reciproca
possint mu-
tari.*

§. XX. Quid igitur dicendum de Testamentis conjugum reciprocis, *an & illa mutationi obnoxia erunt?* Negativa sententia vel exinde clarissime stabiliri posse videtur, quia alter ab altero mutuo heres instituitur in una eademque charta, iisdemque solennitatibus. Petr. Peck *de testam. conjug. lib. 1. c. 7.* Gail. *lib. 2. obs. 117.* & ibi Græv. *in addit. Mynsing. Cent. 2. obs. 33. n. 7.* Ant. de Gañ. *dec. 258.* Franzk. *lib. 2. resol. 11.* Mævius *P. 9. D. 148.* Del. Castill. *contr. 20. P. 2. c. 18. n. 13.* Et mutuam fidem videtur violare illa pars, quæ hoc casu a suprema sua voluntate iterum discedit. Schilt. *Ex. 29. tb. 54. seqq.* Ast & illa testamenta mutationi obnoxia esse, licet conjux ad plures abierit, de jure civili omnino verior est sententia. Sunt enim duo testamenta. Propterea valent etiam hic rationes §. præcedente allatæ. Hinc teste Mævio *ad Jus Lubec. p. 2. tit. 1. art. 10. n. 11.* si statuto receptum sit, ut gabella solvatur pro testamento, duplex pro reciproco testamento conjugum solvenda est, & juxta Carpzovium *p. 3. const. 7. Def. 22.* Notarius conficiens hoc testamentum reciprocum, duplex honorarium exigere poterit. Singulæ enim personæ suam voluntatem ultimam edunt, etsi conjunctim & tabulis connexis, tamen pro se quæque testatur, nec alterius vis ex alterius voluntate, sed quæque dispositio ultima ex disponentis voluntate subsistit. Mævius. *alleg. decis. n. 3.* Hinc si hoc casu unius conjugis testamentum ex aliqua causa forte irritum fiat, alterum tamen subsistit. Mæv. *ad Jus Lub. l. c.* Interim tamen licet unius voluntas revocata sit, non tamen alterius mox mutata dicenda est. H. Zæsius *ad ff. de Inj. rupt. n. 22.* Peck. *all. tr. l. 1. c. 43. n. 4.* Quamvis enim alterum alte-

alterius contemplatione factum sit, ut propterea subsistente uno alterum quoque subsistere debere, & vice versa, dicendum esse videatur, attamen ex alterius voluntate alteri libertas testandi auferenda minime est. Contra vero conjux prædefuncta morte sua, dum non ante mutavit, confirmavit suam voluntatem, superstiti autem mutandi potestas salva est. Carpz. p. 3. C. 7. def. 12. Hœfer de Acquisit. Conjug. p. 2. loc. 11. n. 139. Dn. Zaunschliff. Diff. de Revoc. testam. th. 9.

§. XXI. Igitur ad adiriendam potestatem mutandi testamentum, nonnulli suadent, tunc immutabile fieri testamentum, si Ex. gr. solus maritus testetur de bonis suis & uxoris simul, ac uxor de suis bonis marito consentiat & dispositioni mariti subscribat, tunc enim mortuo marito viduam voluntatem suam mutare non posse. Est in hac opinione B. Dn. Carpzov. Jur. For. part. 3. Const. 2. Def. 13. n. 7. persuasus, quod hac cautela marito uxoris inconstantiam metuenti plenissime consultum videatur, pro hac sententia allegans Peck. all. tr. l. 1. c. 43. n. 3. Covarr. in ruor. X. de testam. p. 2. n. 21. Rationes ipsius sunt, quod in casu, si maritus solus testetur, eique testanti uxor consentiat (1.) non nisi unicum habeatur testamentum, quod pro parte revocari, & pro parte valere nequit, Bald. in L. 9. n. 41. de impub. & al. substit. (2.) uxor marito testanti consentiens videatur per modum contractus se obligare. Peck. d. c. 43. n. 4. Bald. in L. 3. C. qui testam. fac. poss. n. 4. Consensu vero semel præstito & contractu confirmato, mutationi & pœnitentiæ locus non datur. L. sicut. 5. C. de O. & A. L. fin. ff. de pact. Admitti vero posset hæc sententia, siquidem expressa pactio de non mutanda voluntate, inter maritum hoc modo testantem & uxorem, intercessisset. vid. Brunnem. in Comm. ad ff. ad L. 22. ff. de Legat. 3. n. 9. inf.

Cautela ex
Carpzovio.
ad mutatio-
nem horum
Testamentorum impedi-
endam, exami-
natur.

Tale pactum vero cum non possit ex hoc actu probari, valebit & hic regula, quod testandi licentia nemini sit auferenda arg. d. L. 22. Nec enim concessio testamenti faciendi continet revocationem mutationis, sed intelligenda est secundum naturam testamenti. Zoef. *in Comm. ad. ff. de Injust. rupt. irrit. n. 24.* Mynsing. 1. *obs. 8.* Pactum enim de non mutando, ex eo non deducitur, quod uxor marito etiam de suis bonis testari permiserit, fecit enim id salvo suo jure per leges competente, quod ipsi, nisi per expressam renuntiationem auferri non potuit. Testamentum enim non inducit naturam contractus, sed ultimæ voluntatis, quæ ad mortem usque mutari poterit.

Tutius remedium ad impediendam mutationem testamenti reciproci.

§. XXII. Potest interim mutatio testamenti impediri, si ad eum modum formetur quæstio, prout casus est a Struvio *Syntag. Jur. Civil. Exercit. 32. thes. 43.* notatus, quod coniux superstes suam voluntatem mutare non possit, quando defunctus coniux expresse eo sine instituerit alteram partem, ex. gr. maritus uxorem, & vice versa, ne ipsa suam voluntatem mutaret. Vocatur hoc testamentum respectivum, quod pendet ex substantia alterius. conf. Petr. Peckius de *Testam. Conjug. lib. 1. c. 44. n. 6.* Matth. Berlich. *Part. 1. Decis. 92. num. 5.* Marta *in Digest. tom. V. voc. testamentum cap. 105.* Ant. Faber *Cod. Sabaud. lib. 6. tit. 5. def. 18.* Mevius ad *Jus Lubec. lib. 2. art. 10. n. 36.* Aliam non inelegantem Cautelam hoc casu suppeditat Dn. Schilter *Exercit. ad Dig. 39. thes. 57. sequ.* ut scilicet conjuges, ad removendas disputationes fori, & si alter, alterius testamentum immutabile reddere velit, ultimam suam voluntatem reciprocam, sive per modum testamenti, sive donationis mortis causa factam, Actis insinuandam curent, ibique invicem sibi stipulentur

Cautela ex Schiltero.

tur, omnia in hisce voluntatibus contenta irrevocabili-
ter & inconvulse sese velle conservare. Hoc enim fa-
cto revocatio aut mutatio amplius locum non habet,
cui ibi eleg. præjudicio Lipsiensi hoc confirmatur. Conf.
etiam Richter *Dec. 22. n. 20*

§. XXIII. Circa omnes autem hasce mutatio-
nes testamentorum, cautela est a parte illius cuius inter-
est, ne testamentum, fidei commissum, pacta dotalia
mortis causa inita, tum & donatio mortis causa mute-
tur, ut curet juramentum adjici. Quamvis enim hi a-
ctus jure Civili ambulatorii sint ad mortem, & conse-
quenter juramentum iis accedens immutabilitatem lar-
giri non posse videatur testamentis, Covarruvias *de te-
stam. p. 2. n. 15.* Guttierrez *de Juram. confirm. p. 2. c. 1.* Bot-
tillier *cap. 2. theor. 45. n. 20.* propter decantatum axio-
ma juris: Juramentum de jure Civili actui non majorem
vim conciliat, quam antea ille habuit, cum naturam,
qualitatem, conditiones omnes ejusdem actus cui acce-
dit accipiat. *arg. L. fin. Cod. de Non. num. pec. Lauterb de
mort. caus. donat. th. 42.* Mantica *de conject. ult. vol. lib. 6.
tit. 2. n. 2.* Camil. Borell. *Summ. Decis. p. I. tit. 60. n. 354.*
Verum hoc de jure Civili intelligendum est. Nam jure
Canonico, *cap. Quamvis de pact. in 6.* tum & in Con-
scientia, ille qui juravit de intemerata conservanda sua
ultima voluntate, obstrictus est abstinere de omni mu-
tatione, nisi velit fieri perjurus. Leonh. Lessius *de Inst.
& Jur. lib. 2. cap. 19. dub. 8. n. 98.* Brunnem. *ad L. 15. Cod.
de Pact. n. 7.* H. Pistor *p. 4. qu. 2. n. 26.* Paul. Christi-
næus *Decis. Mechlin. vol. 1. D. 134. n. 4.* Vinn. *tr. de
pact. c. 19. §. 6.* Ant. Pichard. *ad pr. Instit. de adim. le-
gat. n. 20.* Molin. *de Just. & Jur. l. 2. c. 19. n. 90.* Hoes.
de Acquest. Conj. p. 21. c. II. n. 2. Interim admittunt non-
nul-

nulli, quod ob novam eamque gravissimam causam possit mutari testamentum juratum. vid. omnino Joh. Dauth. *de testam. n. 89. seqq.* Covarruv. *de Testam. p. 2. n. 9.* Ant. Faber *in Cod. Sabaud. lib. 6. tit. 5. def. 12.* Atque eo restringendi sunt. Serferus *de Juram. lib. 1. c. 25. n. 50.* Fachin. *l. 4. Controv. c. 8.* Borellus *loc. cit. n. 355.* Illud porro notatu dignum est hoc casu, quod etiam Jure Civili juramentum adjectum ultimæ voluntati idem operetur, ac si clausula Codicillaris sit adjecta isti testamento. *L. 77 inf. ff. de Legat. 2.*

Quid ad legata & fideicommissa mutanda nequiratur. §. XXIV. Testamentis plerumque adjiciuntur concomitantia, Legata scilicet & fideicommissa, quæ pro lubitu revocari, mutari & in alterum transferri possunt. *Instit. de adim. legat.* sive enim in Testamento, sive in codicillis relinquuntur. Priori casu non opus est alio testamento, sed & codicillis possunt revocari. *L. 17. c. de Legat.* Quid autem si in posteriori testamento alius heres institutus, de legatis vero nulla mentio facta est, an tunc voluntas testatoris quo ad legata mutata est? Resp. Si aliud testamentum factum sit, hoc ipso legata priore testamento relicta infirmantur, atque cum testamento in quo relicta sunt corruunt, tanquam ejus pars, Joh. Petr. Surdus *Decis. 38. n. 15.* Si enim perit Principale, inutile est accessorium, cum ejus naturam sequatur. Joh. Franc. Leo *in Thes. Fori Eccles. p. 2. c. 16. n. 70.* Garf. Mastrill. *Decis. 115. n. 4.* Cardin. Tusch. *Pract. Concl. tom. 1. concl. 76. lit. A.* Ant. Monach. *Decis. 27. n. 4.* Cancer. *Var. Resol. p. 13. n. 141.* Castill. *contr. l. 5. p. c. 168. n. 3.* Steph. Gratian. *Disc. For. cap. 282. n. 3.* Corruunt itaque legata, nisi in posteriori testamento expresse sint confirmata. Confirmatio

tio enim generalis non trahitur ad legata in specie revocata. *Surdus alleg. Decif. n. II.*

§. XXV. Eadem libertas circa *mutationem Donationis mortis causa* salva est. Nam cum hæc jure novione *De mutatione Donationis mortis causa* *nat. & perinde ut legata in testamento relicta, mutationi obnoxia, L. 13. & 16. ff. de Mort. caus. Don.* licet Tabelio five Notarius id quod in casum mortis fuit donatum, dixerit inter vivos donationem, cum hic suo errore veritati præjudicare non possit. *Gamma dec. 258. n. 1. Paris. Conf. 72. n. 60. Socin. Jun. Vol. 2. Conf. 3. n. 28. Rol. a Valle Vol. 4. Conf. 32. n. 70. Car. Ruinus Vol. 3. Conf. 137. n. 12.* Hinc uti legata nuda voluntate possunt mutari & revocari *L. 3. §. ult. ff. de adim. Legat.* Sic perinde donator, si pœnitentiam suæ donationis coram V. testibus declaret, illa donatio mortis causa mutata est valide. *Myns. Dec. 7. Resp. 69. n. 13. Alv. Velasc. tom. I. Decif. 102. n. 22. Richter p. I. Dec. 22. n. 25.* Proprium enim est donationis m. c. ut revocari possit. *Mev. P. 6. Dec. 338. n. 1.*

§. XXVI. Ast quid dicendum est, si donatio mortis causa, si legata jam vivo donatore & testatore sint tradita, an tunc revocari & mutari poterunt? *Resp. de hæc & legata vivo tenos dubitare non finit, (1) quo ad donationem m. c. §. statore ab 1. Inst. de Donat.* Nam ita donat, ut si quid humanitus ei ipso tradita contigisset, haberet is qui accepit: sin autem supervisissent am- plus mutari. *plius mutari.* Illustrat hoc Imperator exemplo donationis apud *Homerum Odyss. 17. circa pr. factæ a Telemacho Ulyssis F. Piræo.* De legatis autem (2) idem dicendum est, si scilicet tanquam legatum & non alio titulo traditum sit. *Rod.*

D

Gometz.

Gornetz tom. 1. Var. Resolut. c. 12. n. 4. Mantic. de Conject. ult. vol. tit 1. n. 40. Matth. de Afflict. Dec. 275. Barry de Success. lra. 9. tit. 26. n. 1. Licet non pure, sed etiam sub conditione sint data. L. 17. Cod. de legat. & ibi Brunn. in Comm.

*Pacta dota-
lia per mo-
dum donati-
onis m. c.*

XXVII. Pertinent huc etiam *Pacta dotalia* quæ de futura successione iniri moribus posse, quicquid sit de jure civili, unanimi consensu tradunt Dd. Kohl de pact. dot. p. 2. n. 79. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gl. 9. p. 4. n. 16. Heefer de Conj. acqu. p. 2. loc. II. n. 32. Cothman vol. 2. Resp. 78. n. 176. Nimirum quatenus hæc pacta non inter vivos, sed in vim ultimarum voluntatum sunt concepta: Tunc enim utroque conjugum vivente, revocari & mutari possunt a parentibus, de quo vid. casus apud Brunneman. Conf. 165. vel ab uno conjugum, altera parte licet invita & obloquente. Nam ejusmodi pacta non habent robur & naturam pactorum simplicium, alias invita altera parte mutari haud possent; L. 1. §. 6. ff. Depof. cum contra pactum suum nemini venire liceat l. 13. ff. Comm. prædior. L. 5. C. de O. & A. sed mixtam quodammodo pacta hujus generis naturam præ se ferunt, & juxta indolem ac naturam ultimarum voluntatum, mutationi & revocationi sunt obnoxia. Joh. a Sande Decif. Fris. lib. 2. tit. 2. def. 4. Hahn ad Wefenb. Tit. de pact. dot. n. 4. Gail. lib. 2. Obs. 127. n. 2. Heefer de Acquestu Conjug. loc. II. p. 2. n. 32. Cothm. Vol. 1. Conf. 21. n. 19. Dn. Præses Caut. Contr. Sect. 3. cap. 8. §. 2. B. Dn. Consul Meurer Diff. de pact. Dotal. cap. 7. §. 2. Mevius ad Jus Lubec. p. 2. tit. 1. n. 100.

*Pacta dota-
lia per testa-
mentum*

§. XXIIIX. De pactis dotalibus autem notandum venit, quod illa per testamentum non possint mutari, si non in vim ultimarum voluntatum sint concepta. Nam
fi

si per modum inter vivos, vel in vim contractus aut do-^{quando mu-}
nationis, illa inita, sunt immutabilia. Dn. Meurer *alleg. Difficetur.*
cap. 7. Struv. Syntagm. Jur. Civ. Exer. c. 30. th. 17. Carpz.
p. 2. C. 43. d. 10. Cothm. vol. 1. conf. 21. Hinc illa non
potest mutare pater nomine filiae aut filii constituens ta-
liapacta Manz. *dec. pal. 38. n. 5. Gvid. Pap. Dec. 145. n.*
4. Vinc. de Franch. decis. 205. ne quidem ex causa in-
gratitudinis. Anton. Faber. Cod. lib. 8. tit. 38. d. 1. Hee-
fer de Acquast. Conjug. p. 2. loc. 11. n. 125. Multo minus
itaque potest unus Conjug. invita altera a pactis dotali-
bus in vim contractus initis recedere. Heef. *d. l. n. 127.*
Richt. vol. 2. conf. 155. Cothm. vol. 2. conf. 78. n. 168.
Hinc etiam hoc casu testamentaria dispositio non habet
locum. Kohl *de pact. dotal. p. 1. n. 1.* conferatur Re-
sponsum adductum a Dn. Præs. *in Cant. Contr. Sect. 3.*
cap. 8. §. 20.

§. XXIX. Tota ergo decisio eo redit circa mu-^{Dependet}
tationem pactorum dotalium, an testamento fieri possit, ^{hoc ex natu-}
ut circumspiciatur, an illa sint simplicia, an vero mixta? ^{ra horum}
Verum hoc sæpius intricati laboris est, cum vel unico ^{pactorum di-}
verbulo effici possit, ut ex pactis simplicibus fiant mixta. ^{stinctione.}
Ex. gr. pacta inter vivos dotalia sunt: *Es soll auff ent-*
stehenden Todes = Fall / der überlebende Ehe = Gatte
alle Güter behalten und haben. Verum si loco be-
halten und haben positum fuisset *erben / succediren* pa-
cta fuissent mixta & consequenter mutabilia. *conf. Dn.*
Præs. loc. alleg. §. 21. qui ibidem observat, quod vox *erb-*
lich / non semper pacta mixta faciat, quia illa vox inter-
dum denotat idem ac transferre simul ad ejus heredes, v.
c. der überlebende Mann soll der Frauen Güter erblich
behalten / ubi simplicia manent; aliud vero si in pactis

extaret: die Güter sollen alsdenn erblich auff den Mann/
h. e. hereditario modo, fallen. *ibid.* §. 22. Breviter
vero distinctio inter pacta dotalia mixta & simplicia in eo
poni posse videtur, quod illa sint, si de hereditate vel
successione deferenda mentio fiat, uti jam dictum est.
vid. late H. Pistoris *Quaest. illustr. p. 4. qv. 31.* Kohl *de*
pact. dotal. part. post. n. 50. Mev. *p. 2. ad Jus. Lubec. tit. 1.*
pr. n. 102. quando autem non sic sunt concepta verba ut
in casum mortis habeat conjux, sed executio demum
post mortem fiat, in vim contractus valent, & sic im-
mutabilia & omni testamento excepta sunt. B. Patriæ
meæ cosul Dn. Meurer *de Pact. dotal. c. 7. th. 2.* Heeser
de Acquist. Conjug. p. 2. loc. II. n. 167.

Reconsentur §. XXX. Alicubi etiam per statuta & Jura pro-
*statuta pro-*vincialia viget jus, ut ne quidem pacta dotalia mixta pos-
*hibentiam mu-*sint testamento mutari. Sic in specie testatur Dn. Lau-
*zationem pa-*terbach *disp. ad Jus Provinc. 3.* quod in terris Würten-
*torum dota-*bergicis id ita servetur. De simili observantia Palatinar-
*lium.*us fidem facit Reinh. Bachov. *ad Trentl. vol. 2. disp. 7.*
th. 7. lit. 1. §. 2. de Hollandia & terris vicinis idem per-
hibet Grænweg. *de Leg. abrogat. ad L. 17. C. de pact. n. 4.*
Idem in Patria receptum est, de qua re luculenter te-
stantur nostra statuta Hamburg. *p. 2. tit. II. d. 22. § p. 3.*
t. 1. §. 18. & 19. per verba: so mag doch solch Testament
der vollzogenen Ehe-zärtern/ in den puncten die densel-
ben seyn ordentlich einverleibet/ nichts præjudiciren.
Unde patet, ibi, quo ad effectum, tantum concipi pa-
cta dotalia inter vivos. Conf. Dn. Meurer. *alleg. Diss. cap.*
7. §. 3. Prout etiam satis manifeste vel ex inde conjice-
re licet, quod conditores statutorum nulla pacta dota-
lia mixta permittere voluerint, eo quod in his juxta te-
norem juris Civilis V. testes requirantur, in statutis
vero

vero nostris nullus numerus testium præcise est determinatus, vid. Excell. Dn. Thomasi *Diss. de pact. dotal. ad p. 2. tit. 11. art. 11. Satutor. Hamburg. sect. 2.*

§. XXXI. Cæterum mutatio omnis generis testamentorum, uti modo adduximus, dependet a testatore. Huius enim voluntas in materia testamentaria, tanquam domina principem tenens locum & ubique prædominans, utramque facit paginam & pro inviolabili lege servanda est, ceu loquitur Boitel. *Decis. 2. n. 140.* Minime autem requiritur ad mutationem ultimæ voluntatis, iusta, rationabilis & grauis causa, sed pro libitu hoc fieri potest. Multa enim possunt movere testatorem, quæ nos latent, & sunt in abscondito, variæ enim sunt hominum voluntates. *L. 4. ff. ad Scors. Trebell.* Præterea valet hic erga heredes & legatarios prioris testamenti mutati illud Poetæ :

*Testamenta
possunt mu-
tari citra a-
liquam cau-
sam.*

Non amo te (Volusi) nec possum dicere quare

Hoc tantum possum dicere, non amo te.

Nec enim ullum jus quæsitum habet hæres institutus, quamdiu testator vivit. Hinc frustra conqueritur in casu mutationis, de injuria sibi facta citra aliquas causas. Sufficit quod testator in posteriori hoc voluerit, hoc iusserit, stat pro ratione voluntas. Ut adeo recte asseruerit cæteris paribus Bartolus apud Heig. *ad pr. Inst. de adm. legat.* quod nulla adsit Cautela, ne quis scribat testamentum, aut scriptum mutet.

§. XXXII. Anceps vero exinde oritur quæstio, quid dicendum sit, si Testator propter falsam causam in testamento posteriori expressam mutauerit prius? Resp. latet hic casus in *L. fin. ff. de Hered. inst.* Ubi aliquis filiam instituerat heredem, eique patrem substituerat. Patre occiso & rumore perlato, quasi filia quoque ejus mortua, muta-

*Mutatio Te-
stamenti ex
falsa causa*

vit testamentum & alium instituit hac præfatione : *quia heredes quos volui habere mihi continere non potui, Nonius Rufus heres esto.* Quamvis autem hunc textum spinosum appellet Svaretz. *in addit. ad Gometz. tom. 1. var. Resolut. c. 5. n. 24.* decisio tamen est illa, quod heres in primo testamento, si sit superstes, possit petere hereditatem, Cephalus *Conf. 148. n. 1* Steph. Gratian. *Discept. Forens. 558. n. 25.* cum posterius sub conditione factum esse præsumatur. Mantica *de Conj. ultim. vol. lib. 6. tit. 14. n. 12.* & in posteriori institutus heres habetur pro substituto. Vafqu. *de Success. resol. §. 20. n. 24.* Fr. Barry *de Success. lib. 10. tit. 1. n. 12.* Raphael, Cumanus *in repet. ad d. L. Roman. sing. 255.* Legata tamen in secundo testamento relicta solvere debet. *d. L. ult. ff. de hered. Inst. Gometz. tom. 1. resol. c. 5. n. 24.* Mantica *loc. all.* Limitat tamen allegatus Roman. *l. c.* regulam de legatis, nisi totam hereditatem fere exhauriant. Vid. B. Brunnerm. *Com. ad ff. ad L. ult. de Hered. Inst. n. 5.* Causa itaque cur legata ex posteriori testamento debeantur, latet in §. 31. *Inst. de legat. §. L. 17. §. 2. de condit. & demonstr.* ubi dicitur quod falsa causa legato non noceat. Et accedit hic, quod falsus rumor, cujus intuitu testator testamentum & sic heredis institutionem mutavit, non pertineat ad legata. Mantica *alleg. loc. n. 12.*

Conservatur
prius testa-
mentum si
posterius ex
falsa per-
suasione co-
gnationis
conditum.

§. XXXIII. Cum itaque causa finalis testatoris, quæ arg. *alleg. legis ult. ff. de hered. inst.* regulariter ex procemio colligenda, Klock. *vol. 2. Conf. 29. n. 801.* Barbosa *l. 14. c. 92. axiom. 1.* in concursu duorum testamentorum unum conservet, alterum vero mutet; par decisio formanda erit, si ideo prius testamentum mutetur, quod putet testator heredem in posteriori testamento adscriptum, sibi fraternitate vel consanguinitate jun-
ctum

ctum esse, idque falsum sit, & testator erravit. Nam conjunctio sanguinis semper videtur esse causa finalis institutionis arg. *L. si pater. 4. & L. nec apud 7. C. de Hered. Inst. Decius Conf. 342. Menoch. lib. 4. Presumpt. 24. n. 5.* Hinc cessante hac causa finali, cessat institutio in quocunque testamento posteriori facta, & manet prius immutabile. *Richt. vol. 2. Conf. 294.* Nec interest an consanguinitas sit arcta, vel remotior, *Barry de Success. lib. 2. tit. 6. n. 5. naturalis an civilis.* Unde si putarem filium, qui tamen suppositivus est, & hac causa posterius testamentum condam priore mutato, hoc saluum manet. *d. L. 4. C. de Hered. Inst.* Item: Si putarem fratrem meum, quem in fratrem adoptavi, (non enim adoptamus fratres sed liberos *d. L. 7.*) non valet posterius testamentum, quia verisimile est, me non institutum fuisse, si scivissem non fuisse vere meum filium, fratrem. *Barry. de Success. lib. 2. tit. 6. n. 5. Mantica de Conject. ult. volunt. lib. 4. tit. 7. n. 5.*

§. XXXIV. Sequitur vero nunc modus revocandi & mutandi ultimas voluntates. Requiritur autem facta testatoris. Nam nudis verbis testamentum ab ipso non potest revocari aut mutari. Ex eo namque solo testamentum non potest infirmari, quod postea testator id noluerit valere. §. *Ex eo solo. Inst. Quib. mod. testam. infirm.* quod pro regula tenendum est, consentientibus omnibus *Dd. Bachov. ad Treutl. vol. 2. Disp. 10. th. 7. lit. 2. Moll. lic. 3. Semestr. c. 22. Richt. p. 1. dec. 54.* Uti enim nuda voluntate non fit testamentum; ita nec eadem reuocatur. *Ant. Thessaur. Qu. For. 56.* Quæritur autem de nuncupativo testamento, annon illud nudis verbis mutari possit? videtur, quæstionem affirmative dicendam esse, quia quod nudis verbis fit, iisdem

Testamen-
tum rite
conditum
non revo-
catur &
mutatur
verbis nu-
dis.

dem contrariis etiam mutatum censetur. Arnold. Vinnius *ad dict.* §. *ex eo solo.* Verum cum leges non distinguant hic, nec nostrum est, testamenta invicem separare, ut alia possint nudis verbis, alia facto mutari. Præsertim cum hodie frequentissimum sit, ut Notarius etiam majoris securitatis ergo, nuncupativam voluntatem in scripturam redigat, ac desuper instrumentum conficiat, ut proinde, etiam ex hoc capite nuda & verbalis revocatio nil operetur contra scriptam voluntatem. Richter. *Vol. 2. Conf. 104.*

Imo licet 7. testes sint adhibiti ad verbalem revocationem.

Nisi decennium elapsum unde hoc computandum sit.

§. XXXV. In tantum autem, nuda voluntas inefficax est, ut licet coram 7. testibus Testator declaraverit, se nolle hoc testamentum valere, & sic mutasse suam voluntatem, tamen illud valet. Wesenbec. *conf. 88.* quæ sententia fundatur in *L. 27. Cod. de Testam. ordin.* Nam non aliter mutatum hoc modo dicitur, quam si decennium fuerit elapsum. Ubi nova quæstio exoritur, unde initium computationis hujus decennii statui debeat. Barry *de Success. lib. 10. tit. 1. n. 33.* Dauth. *ad L. 21. §. 1. n. 11. ff. de Testam.* Finckelhaus *Obs. 93. n. 16.* Carpzo. *lib 6. tit. 2. Resp. 17. n. 5.* Gratian. *tom. 4. decis. 763. n. 14.* Maynard. *Decis. Tholosan. Lib. 5. dec. 23.* aliique hoc decennium a tempore confecti testamenti vulgo computant. At B. Cothmannus *Vol. 1. Conf. 39. n. 241.* putat, quod hoc decennium currat a tempore revocationis, si post revocationem per decennium tacuerit, & a revocatione dicta non resilierit. Verum uti prior sententia communior est, ita etiam menti legis latoris conformior per verba: *Et post ejus confectionem decennium eluxerit.* Item: *sin autem in medio tempore.* Brunnem. *Comm. ad Cod. ad L. 27. C. de Testam. n. 10.* Præsertim cum Justinianus Imp. autor hujus Legis videatur voluisse

voluisse corrigere veterem *Decisionem* L. 6. *Cod. Theodos. de Test.* qua constituebatur, ut si quis post conditum testamentum viveret per decennium & suam non mutaret voluntatem, illud testamentum post decennium non valeat. Hinc irritum erat, si non confirmabatur post decennium. Argelus *de Acqu. poss. num. 91. p. 186.*

§. XXXVI. Illa vero quæ diximus, quod mutatio testamenti nudis testatoris verbis facta non valeat, nisi post decennium, non extendenda sunt ad testamentum nudis verbis militare. Nam inter alia privilegia & immunitates, militibus ob favorem defensionis patriæ concessas, & in specie quidem circa liberiores & tot solennitatibus non adstrictam testandi formam, etiam illa comparet, quod miles testamentum suum nudis verbis, legitime tamen probatis possit revocare. *L. 15. §. 1. ff. de testam. militari.* Intelligimus vero hoc de tali testamento militis quod in pugnae expeditionibus conditum est, quippe quod privilegiis testamenti nilitaris demum gaudet omnibus. *§. 1. seq. Inst. de testam. mil. L. 35. ff. de testam. mil. L. 15. Cod. eod.* Hinc idem dicendum est de milite limitaneo in loco periculoso constituto, Ex. gr. *In der Postirungs-Linien*, & ubi hostilis vis semper ingruit. *Struv. Exerc. 34. Th. 4. Finckelthaus Obs. 46. Carpz. L. 6. Resp. 14. n. 18.* Imo par decisio etiam, ob paritatem rationis? & inde resultantis dispositionis, formanda est de testamento pagani in hostico condito. vid. Exc. Dn. Harprecht *Diff. de testam. in Hostico cond. §. 105.*

XXXVII. Quid vero de *judiciali testamento* dicendum est, testatore in iudicio id revocante, annon & decennium requiretur? Adfirmans sententia vel ideo videtur amplectenda, quod leges nullibi excipiant a regula testamentum iudici oblatum. Legibus vero non

E distin-

Testamen-
tum militis
nudis verbis
mutatur.

Etiam testa-
mentum ob-
latum Judi-
ci ex com-
muni sen-
tentia Dd.

distinguentibus nec nostrum est illas formare. vid. Lauterbach. *Diff. de testam. judic.* §. 18. & præterea et am constet, quod per solam repetitionem testamenti judicialis illud non infirmetur. Berlich *P. 3. concl. 4. n. 46.* Accedit, quod judicis præsentia in loco judicii suppleat defectum testium in judiciali testamento. *L. 19. Cod. de Testam.* Soli testes vero etiam 7. non sufficiunt ad mutationem testamenti nudis verbis revocati; Hinc & dicendum est, quod nec judicis præsentia sufficiat, licet coram ipso revocatum sit, si non decennium a condito testamento sit præterlapsum. Quanquam autem hæc sententia suis rationibus non destituatur, contraria tamen sive negativa hujus quæstionis plerorumque Dd. calculo recepta est. vid. Carpvov. *Jurispr. For. Part. 3. Const. 5. def. 27. n. 2.* Berlich *Concl. practic. ab. P. 3. Concl. 4. n. 53. 3. Richter part. 1. dec. 54. num. 18. Besoldus tom. 4. Conf. 144. n. 10.*

*Nec nudis
verbis revo-
catur testam.
licet testator
dicat, quod
velit decede-
re intestatus.*

§. XXXVIII. Excipiunt præterea Dd. a regula, quod per nudam revocationem testamenti, illud non mutetur, nisi decennio effluxo, casum illum, si testamenti revocatio facta est animo condendi novum testamentum, addita clausula: *Quia volo interim decedere intestatus.* Hanc clausulam id operari dicunt, ut primum testamentum tollatur & mutetur, etiamsi posterius non fuerit factum. Argel. de acquir. possess. *n. 16. p. 194.* Hoc tamen casu 7. testes id audientes requirit Vinc. de Franchis *dec. 287.* & hanc sententiam vocat communem | Hercules Marefcottus *Var. Resolut. lib. 1. C. 48. n. 5.* vid. etiam Iul. Clarus §. *testament. qu. 91. seqq.* Steph. Gratian. *Tom. 4 decis. 763. n. 3.* Petr. Surdus *Dec. 128. n. 3.* Cagnolus in *L. nihil tam naturale. F. de R. I. n. 3.* Vasqu. de success. §. 15. n. 62. Ampliat etiam hoc Ale-
xand

Ludowis Dec. 146. ut procedat, licet expresse non dixerit testator, quod velit decedere intestatus, modo ex aliis fortibus conjecturis de hac voluntate intestato decedendi constet. Verum hæc sententia ac cautela Dd. allegatorum paulo penitus inspecta, pertinere videtur ad earum classem, quæ egregia promittunt, sed pauca præstant. Nam testamentum quod nudis verbis valide non mutatur, uti modo, dictum, illud nec addita hac clausula revocabitur. Nam hæc clausula omnibus etiam nudis revocationibus per se inest. Hinc nihil interest, qua formula testator utatur, cum nulla sufficiat. Reinh. Bachov. ad Treutl. Vol. 2. Disp. 10. th. 7. lit. B. Mantic. de C. U. V. lib. 2. tit. 5. n. 9. Vinn. ad §. 7. Inst. Qu. mod. testam. infirm. Harprecht. ad Eund. loc. Mat. Wesenbec. Conf. 88. n. 18. Nec melioris efficaciam aliam clausulam, quæ hic solent a Dd. commendari, E. gr. quod testamentum debeat esse mutatum *omni meliori modo*, item: *ex certa scientia: quod sit enixissima & seria voluntas*. Vid. Gratian. Disc. For. tom. 4. c. 763. n. 8.

§. XXXIX. Ceterum cum verbalis revocatio & factis testamentum for-
mutatio ultimæ voluntatis citra lapsum decennii a tem-
pore conditi testamenti nil operetur, melius sibi con-
sulant illi, qui ultimas suas voluntates mutare cupien-
tes non subsistunt in nudis verbis, sed facto ipso testa-
menta sua scindunt, delent, cancellant, rumpunt, aut
alio modo abolent. Majorem enim vim ad revocatio-
nem ultimæ voluntatis habent facta, quam verba, Me-
vius *conf. 1. n. 16.* Quanquam hoc lubentes concedamus
B. Lauterbachio ad p. 3. Jur. Provinc. Württemberg. tit. 20.
th. 4. quod non idonea ratio afferri possit, cur indubita-
ta & expressa voluntas coram testibus facta non debeat
idem valere, quam sigilli remotio, deletio, cancellatio,
E : testa-

Consuetudines locorum decennium non attendentes. testamenti. Hinc & consuetudinibus nonnullorum locorum recessum est ab hac dispositione Juris Civilis, Græneweg. *de LL. Abrog. ad L. 27. Cod. de Test.* qui, more suo, hanc legem ubique abrogatam hodie esse contendit. Verum cum hujus Doctoris testimonium de valore Juris Civilis non sit omni exceptione majus, vid. Dn. Præf. *Usu Mod. ff. Diff. prelim. §. penult.* Hinc hujus & reliquorum exterorum Jctorum testimonia ultra provincias in quibus scripserunt in dubio non accipienda sunt. De Saxonici sitidem terris perhibet Finckelthufius *obs. 39. n. 17.* quod ibi testamentum revocetur & mutetur nudis verbis coram Notario & testibus factis. Idem sancitum reperitur Jure Würtembergico Prouinciali *p. 3. tit. 20. §. so den einer 2c.*

Heres ex primo testamento nudis verbis revocato an actione doli possit compelli. §. XL. Ubi vero hoc per expressas leges Juris Civili derogantes non constitutum reperitur, ibi utimur jure communi. Nec poterit heres scriptus, si ex testamento revocato quidem coram testibus, sed decennio nondum elapso, petat hereditatem, exceptione doli removeri ab heredibus ab intestato. Nam lex ei adhuc defert successionem. Potest etiam ipse salva conscientia hoc facere, quia leges ipsi assistunt, & posterius testamentum est imperfectum. vid. Dn. Præf. *Diff. de Foro Conscient. c. 4. n. 44.* Pufend. *de J. N. l. 4. c. 10. §. 7.* Hinc si defunctus noluisse hanc voluntatem suam effectum consequi, potuisset incidere, abolere tabulas, quod cum non fecit, præsumtio adest, quod pœnitentia revocationis ipsum subierit. *Legata vero sub hac classe verba posita sunt mutari.* non comprehenduntur. Quippe quæ nuda verbali revocatione satis probantur mutata. Harprecht *ad pr. Inst. de adempt. legat.* Ludwel. *de ult. vol. p. 1. cap. 6.* Sic nuda voluntate etiam fideicommissa adimi, constat ex *L. 3. §. ult.*

§. *ult. ff. de adim. leg.* Quot autem testes hoc casu requirantur, de eo non convenit inter Dd. Duos ad revocationem sufficere, contendunt Mascard. *de prob. vol. 2. concl. 969.* Tusch. *pract. concl. 138. n. 28.* Hug. Donell. *Comm. Jur. Civ. lib. 8. c. 17.* Distinguunt autem Card. Mantic. *lib. 9. tit. 5. n. 13.* & Barry. *lib. 9. tit. 29. n. 2.* apud Brunnem. *in L. 17. Cod. de leg. n. 6.* an ipso jure dicatur legatum extinctum, an vero ope exceptionis. Posteriori casu duo, priori quinque requirunt. Indistincte vero quinque testium præsentiam ad adimendum legatum exigunt Olivar. Razzal. *dec. 382. n. 2.* Ioh. Petr. Surdus *dec. 128.* quarum etiam opinio tutior est. Nam circa mutationem ultimæ voluntatis illud pro regula observandum est, quod eodem modo quo constituitur, etiam mutanda sit. Jam vero legata sunt etiam species ultimæ voluntatis, & etiam in Codicillis sine V. testium præsentia non possunt relinqui. Militat pro hac sententia porro sollicitudo Romanorum ad excludendas fraudes circa ultimas voluntates. Hæ vero optime tunc evitantur, si non duo, sed quinque testes fide sua legatum ademptum esse aut mutatum testentur. Nã non minus in constituendo legato, quam in mutando & adimendo fraus intervenire potest, ceu id bene observavit Bachov. *ad Wesenbec. tit. ff. de adim. legat.* Hinc recte Cæs. Argelus *de Acqv. Poss. num. 64. p. 184.* contendit, quod in testamenti destructione idem numerus testium sit necessarius, qui in constructione.

§. XLI. Circa donationem mortis causa ejusque verbalem revocationem & mutationem, ut pluribus firmus solliciti, decisio §. prioris non permittit. Constat enim quod, donatio mortis causa per omnia fere cum legatis sit comparanda. §. *1. Inst. de Donat.* Hinc quæ di-

Quot testes
b. c. requi-
rantur?

De donatio-
ne m. c. idem
quod de le-
gatis valet.

eta sunt de legatis, quod illa nudis verbis possint revocari, & illa de hac specie donationis valent. Quemadmodum vero ibi quinque testes requisiti sunt, ita etiam donatio in causa tum demum valide a donante mutata censetur, si pœnitentiam donationis suæ declaret coram V. testibus. *L. fin. Cod. de mort. caus. donat.* Alv. Velascus *Decis. Lusitan. tom. 1. dec. 102. n. 22.* Chr. Phil. Richt. *part. 1. dec. 22. n. 25.* Mynsing. *dec. 7. Resp. 69. n. 13.*

*Testamentum mutatur
cancellatione
incisione.*

§. XLII. Alter modus testamentum aut ultimam suam voluntatem mutandi & revocandi, sunt facta ipsius testatoris. Nimirum si ille testamentum suum deleat, incidat, cancellet. Nam per cancellationem testamentum plane corrumpi, constat ex *L. 1. §. 3. ff. de his que in testam. delent.* cum exinde satis constet, testatorem pœnitentia prioris voluntatis ductum esse illamque mutatam cupere. Ferdin. Vasquius *de Success. Creat. lib. 2. §. 15. n. 63. §. 113.* Hinc communis Dd. opinio est, quod ultima voluntas eo ipso mutata sit, si inducantur & cancellentur tabulæ, Aymo Cravetta *Consf. 228. n. 1.* Iul. Clarus *comm. Sent. lib. 3. §. testamentum un. qu. 93.* Udalr. Zasius. *lib. 1. conf. 2. n. 31.* Si scilicet consulto ab ipso herede facta sit incisio, deletio. *L. 1. ff. de his que in test. del.*

*Quid Juris,
si deletio tes-
tamenti
fortuita.*

§. XLIII. Dixi consulto facta deletio. Quid igitur si inconsulto, fortuitoque hoc factum sit? Respondet Ulpianus *in alleg. L. 1.* quæ in testamento legi possunt, ea inconsulto delera & inducta, nihilominus valent. Nam quod incaute factum est, pro non facto habetur, si legi potuit. Addit IC. *in cit. L.* legi autem sic accipiendum, non intelligi, sed oculis perspicere quæ sunt scripta. Ceterum si extrinsecus intelliguntur, non videbantur legi posse, & hinc eodem Ulpiano iudice, si legi non possunt

sunt quæ inconsulto delata sunt, dicendum est, non deleri. Nam non constat quid? quale? quantum ex testamento soluendum sit. Hinc jus non deficit, sed probatio *L. Duo sunt Titii. 30. ff. de Testam. Tut.*

§. XLIV. Quid autem in dubio dicendum erit, *In dubio an an delatio testamenti consulto, an inconsulto facta est? Com- præsумatur muniter Dd. distinguunt, an testamentum reperiatur a- delatio con- sulco facta? pud testatorem, an apud alium? illo casu consulto; hoc sulco facta? vero præter intentionem testatoris hæc cancellatio, delatio, incisio facta præsumitur. Gilcken ad L. 12. Cod. de testam. n. 12. Dauth. ad 21. §. si quid. post. num. 18. C. de testam. Carpz. p. 3. C. 3. d. Menoch. remed. 3. Adipisc. Poss. n. 709. Alii vicissim simpliciter dicunt, cancellationem præsumi factam ex voluntate testatoris, & ideo dispositio cancellata non valet. Alexand. vol. 7. Conf. 104. n. 6. Card. Mantica. de. conject. ult. volunt. lib. 12. tit. 1. n. 29. conf. etiam Vasquius. de Success. creat. §. 15. n. 105. Hinc qui contrarium dicit, probare debet, id quod deletum est, incaute vel casu factum esse. Richter ad L. 12. de test. n. 20. Nos putamus hanc rem dependere ex solerti indagatione circumstantiarum & hinc arbitrium Judicis sibi locum vindicare. Multum intererit etiam, an delatio ante, an post testamentum consummatum sit facta? vid. Nicol. de Passeribus de Privat. Script. lib. 1. qu. princ. 6. dub. 2. n. 19. Sic in casu ubi statim a morte testatoris testamentum in cubiculo ipso, ubi diem suum clauserat testator, apertum inventum fuerat, signis resignatis, sub stragulo mensæ, præsumtio est, a testatore esse mutatum, Joh. Faber & Peckius apud Petr. Stockmann. Decis. Brabant. 2. n. 10. Vicissim si testator tantum paucos menses post testamentum vixerit, & illud resignatum & dele-*

deletum reperiatur, præsumtio est, quod alius hoc fecerit, quia mutatio voluntatis brevi tempore non præsumitur in Testatore. *Zœf. lib. 1. Conf. 2. Stockmann h.c. n. 8.* Optimum vero est, ut in testamentis ab omni rasura & deletione abstineatur, ob disputationes quæ inde oriri solent. *Barthol. Bertazzol. lib. 3. conf. 411.* Si autem testator ipse deletiones facere cupiat, consulta est cautela *ex L. 1. §. 1. ff. de his qua del.* ut adjiciat clausulam, *lituras inductiones, deletiones, superinductiones ipse feci*, quæ tamen & ipsa non referuntur ad ea, quæ inconsulto contingere. Pendente autem lite, an testamentum valeat nec ne, heres ab intestato non debet admitti in possessionem, nec effectualiter adire hereditatem, sed exitus litis est expectandus. *Merlinus Rota Dec. 41. n. 15.* An autem testamenti executio sit retardanda prætextu falsitatis, de eo late agit *Dunoz. Dec. 304.*

An ex testamento deleta a testatore legata debeantur.

§. XLV. Ventilari hic porro meretur, quid juris sit de legatis, si testator ipse in testamento suo deletit Heredes? Ancipitem fuisse disceptationem super hac re coram Imperatore Antonino institutam pluribus refertur a Marcello in *L. Proxime. 3. ff. de his qua in Testam. delent.* Prima Sententia Imperatoris erat: *Cum Valerius Nepos (testator) mutata voluntate & inciderit testamentum suum & heredum nomina induxerit, hereditas ejus, secundum Divi Patris mei constitutionem, ad eos qui scripti fuerint, pertinere non videtur.* *Vivius Zeno dixit: Rogo Domine Imperator, audias me patienter: de legatis quid statues?* *Antonius Cæsar dixit: videtur tibi voluisse testamentum valere, qui nomina heredum induxit?* *Cornelius Priscianus Advocatus Leonis dixit: Nomina heredum tantum induxit.* *Calpurnius Longinus Advocatus Fisci dixit: Non potest ullum testamentum valere, quod heredem non habet.* *Antonius*

ninus Cæsar remotis omnibus, cum deliberasset, & admittere eosdem rursus iussisset, dixit: *Causa præsens admittere videtur humaniorem interpretationem, ut ea duntaxat existimemus Nepotem irrita esse voluisse, que induxit.* Ex qua constitutione humanissima, & iuridivino conformi Brunnem. ad h. L. simul colligitur, quod testator, si ideo cancellavit testamentum, ut cum primo testamento, vel etiam intestatus decederet, cancellatum testamentum ope exceptionis, quatenus deletum, sublatum esse, L. 1. §. 3. ff. h. t. si vero testator ideo delevit nomina heredum, quod heredes indignos iudicaverit, Fiscus aufert hereditatem salvis legatis. conf. Dd. ad alleg. tit. & B. Brunnem. ad d. L. 3. n. 3. In dubio vero potius præsumendum est, testatorem voluntatem suam hoc modo mutasse, favore venientium ab intestato, quam odio heredum, aut quod indignos eos iudicaverit, nisi hoc expresse dixerit. Reusner. de Testam. P. 2. c. 25. Mantic. de Conj. ult. volunt. lib. 12. tit. 1. n. 31. & Dd. ad L. penult. Cod. de testam. Pe-laez. de Major. P. 1. qu. 57. n. 31. & 89.

§. XLVI. Constat præterea, quod unum testa-
mentum pluribus tabulis authenticis scribi possit. L. per
unum. 24. ff. de testam. Pone nunc, testatorem pluribus
tabulis eodem tenore scriptis, unius testamenti vo-
luntatem eodem tempore solenniter complevisse, dein-
de quasdam tabulas in publico depositas abstulisse atque
delevisse: quæritur an hoc casu testamentum sit mutatum
hac deletionem? Resp. Papinianus in L. pluribus tabulis. 4. ff.
de his que del. ita: *que jure gesta sunt, præsertim cum ex ce-
teris tabulis, quas non abstulit, res gesta declaratur, non con-
stituentur irrita: scilicet præsupponitur, de testatoris,
voluntate non plene circa mutationem constare, qui-
a inconsulto potuit fieri ista deletio, nec omnia exem-
plaria*

F

plaria

plaria ab ipso ablata sint. Hinc adjicitur : *Sed si, ut intestatus moreretur, incidit tabulas, & hoc approbaverint hi qui ab intestato venire desiderant, scriptis avocabitur hereditas.* Præterea si ejusdem testamenti duæ reperiantur scripturæ, quarum una sit nitida & altera exspuncta, seu cancellata, tunc nitida habenda est pro originali, altera vero habenda est tanquam minuta, seu scriptura præparatoria Cardin. de Luca *Theatr. Verit. & Justit. part. 1. Tract. 1. Disc. 65. num. 4.* Baldus *lib. 3. Conf. 428. & libr. 4. Conf. 14.* Quod eo magis procedit, si ista scriptura nitida habeat testes, & subscriptionem Tabellionis sive Notarii, quam ad probationem instrumenti matricis sive authentici requirit Puteus *lib. 2. decis. 279.* Accedit quod in dubio semper pro validitate testamenti, contra ademptionem hereditatis aut legatorum sit pronuntiandum. Menoch. *lib. 4. presunt. 167. num. 1. sequ.* Cardin. de Luca *alleg. Discurs. n. 17.* Et quamvis ex deletione, cancellatione & litura præsumptio mutationis voluntatis oriatur, tamen illa cedit fortiori præsumptioni, quod testator semel testari voluit, et potius, dum plures extant ejusdem copiarum, vitandæ superfluitatis, quam ademptionis sive mutationis testamenti argumentum resultat. Cumanus, Bartolus, Castrensis *ad L. Pluribus 4. ff. de his que del.* Quid autem juris sit, si ex iduabus matricibus ejusdem testamenti repertis in Conceptu Notarii de eodem rogati coram iisdem testibus, supposito quod inter se discordent, v. c. cum in uno simplex legatur heredis institutio, in alio vero præter institutionem reperiatur substitutio, & cui sit standum ex hisce duobus testamentis, subtiliter inquirat Actolinus *Resol. 2.*

De deletionibus partialibus. §. XLVII. Quæ hæcenus dicta, maxime pertinent ad deletionem, rasuram, cancellationem totalem. Cære-

De deletionibus
partialibus.

§. XLVII.

Quæ hæcenus dicta, maxime pertinent ad deletionem, rasuram, cancellationem totalem.

Cære-

Cæterum verbis tantum quibusdam cancellatis, non totum infirmabitur testamentum, sed solum id quod deletum est. *L. 2. ff. de his que in test. del.* Nam si testator ex his, quæ in testamento continentur, quædam reformat, vel revocat, delet, quædam omittit, non dicitur recedere a tota voluntate, sed ab his tantum quæ revocavit, & cetera in suo robore consistunt, *Cyriac. l. 1. Contr. 108. n. 6. vid. tamen Contr. 16. n. 39.* Multo minus testamentum vitiatum ex eo, quod in margine fuit adnotatum, si non sensum aut voluntatem testatoris invertat. *arg. L. 1. ff. eod. Carpz. P. 3. C. 3. d. 5.* Modo appositæ in margine non contrariantur heredis institutioni aliisque in testamento contentis. *Idem. n. 6.* Idem dicendum est de *interlineari* scriptura, tum & *rasura*. Hæc simpliciter testamentum non vitiant, nec nullum reddunt aut mutant. Modo *rasura* & vitium ita fit commissum, ut ex præcedentibus & subsequentibus clarus & aptus sensus colligi possit. *Cap. ex literis. & cap. interdilectos 6. X. de fid. Instrum. & ibi Iacobin. de St. Georgio n. 31. Cæpolla Conf. 63. n. 10. Socinus Sen. lib. 1. conf. 15. col. pen. Grammat. Conf. 75. n. 1.* Præsumitur tamen fraus, si *rasura*, correctio, vitium appareat circa substantialia negotia testamenti, scilicet heredum nomina, legata, summas pecuniæ legatas. *vid. Dn. Præl. Diff. de Rasura.* Testamentum enim rejicitur cum invenitur *rasura* in loco suspecto, & agitur tunc de possessorio *Amiott. part. 3. præf. num. 33.* Sic etiam diversitas atramenti, tum & modus pingendi literas diversus, suspectum faciunt testamentum & falsum. *Actolin. Resol. 66. n. 8.* Falsum autem in aliqua parte, remanet validum in cæteris suis partibus, de quibus non est controversia. *Cyriac. lib. 3. contr. 108. n. 46. etiam si falsitas*

fit in parte substantiali, non tamen vitiat alia, de quibus constat, disposita fuisse a testatore. Idem *l. 3. contr. 408. num. 47.*

Testamentū prius mutatur posteriori.

§. XLVIII. Re ipsa denique tollitur & mutatur ultima voluntas, si posterius testamentum accedat. Nam in ultimis voluntatibus novissima spectanda est. *L. 6. §. 2. ff. de adim. leg.* Tollit hæc omnia præcedentia testamenta, licet mille dispositiones quis fecisset. *Barbof. Locuplet. lib. 19. c. 41. n. 19.* Solus enim miles potest decedere cum duabus voluntatibus, si scilicet sibi invicem non contrariæ sint, nam tunc posterior prævalet priori. *L. 19. ff. qui testam. fac. poss.* Paganis autem hæc facultas legibus est denegata. *Manz. dec. 31. Richter dec. 41. n. 1.* Hinc recte Notariorum cautelam tanquam superfluum ridet *Bachovius ad §. 2. Inst. qu. mod. testam. infirm.* qua solent adjicere testamentis, quod *testator casset & annullet omnes dispositiones priores cujuscunque sint nominis.* Nam ipso jure testamentum prius posteriori invalidatur & mutatur, *L. 27. Cod. de testam.* licet hæc clausula impertinens non sit adjecta.

Posterius testamentum debet esse perfectum.

§. XLIX. Valent jam adducta etiam in illo casu, licet testator oblitus sit se fecisse jam testamentum, nihilominus enim posteriore condito, recessisse a priori voluntate videtur. *Carpzov. P. 3. const. 3. def. 39. Richter P. 1. dec. 47. n. 14. Steph. Gratian. Discept. For. tom. 4. c. 505. n. 1.* Requiritur tamen, ut testamentum quo ad solennitates perfectum sit; neque testator illi immortuus fuerit ante illius implementum. Tunc enim nihilominus valet prius. §. 7. *Inst. quib. mod. test. infirm.* Nam testamentum non potest impugnari ob id, quod testator morte præventus, aliud condere non potuerit, prout intendebat. *Actolin. Resol. 35. n. 25. & 43.*

Quam-

Quamvis enim aliquo modo constet de voluntate testatoris noviore; Tamen solennitates illæ jure publico sunt introductæ, quibus derogare non potuit. Barfchamp. *de claus. Cap. 23. §. 1. n. 6.* Panschman. *P. 2. qv. 12. n. 2. seqq.* Tunc vero testamentum revocatum videtur per posterius, si dum quis volebat facere, expulsus fuit tabellio, & impeditus testator, ne conficeret. Pelaez. *P. 1. qv. 25. n. 54.* Si vero testamentum posterius sit perfectum jure, omnibus solennibus adhibitis & completis, heres vero in posteriori adire nolit, aut ante testatorem mortuus sit, aut posthumo, sed ante testatorem mortuo, testamentum ruptum; tunc quidem prius testamentum stricto Jure Civile perinde invalidatur & mutatur. Hoc casu autem remedia Prætoria, & inde suggestæ cautelæ *supra §. 11. seqq.* utiliter & proficue adhiberi possunt.

§. L. Licet etiam in posteriori testamento heres in certa institutus sit; at tamen prius propterea plane pleneque mutatur. Dum enim cum duobus testamentis decedere nemo potest, nec simul testatus & institutus mori. *L. 7. ff. de R. I.* Hinc talis institutio in posteriori testamento facta, attenditur, & ille totam acquirit hereditatem, cum hæc sit titulus universalis. Chr. Phil. Richter *Part. 1. Dec. 49. n. 11.* Nec refert, an fuerit heres pure, an sub conditione institutus. §. 9. *Inst. de Hered. Inst.* Modo illa conditio existere potuerit. Molina *de Just. & Jur. tom. 1. tr. 2. Diss. 153. n. 2.* Mascard. *de Prob. concl. 1289. n. 22.* Panschman. *P. 2. qv. 10. n. 15.* Quod si vero conditio heredi in posteriori testamento adjecta, in *presens vel præteritum* tempus sit concepta in testamento ultimo, Ex. gr. *Si Titius consul sit, aut fuit dum hoc scribo, heres esto.* Tunc si

hæc conditio defecerit, posterius testamentum prius non mutat. B. Brunnem. *Com. ad ff. ad L. Cum in secundo. 16. ff. de Inj. Rupt. irrit. testam. num. 3.* Nam testatoris mens esse præsumitur, quod non velit a prioribus tabulis recedere, nisi posteriores de jure subsistant. Hoc casu autem non poterunt subsistere, quia talis conditio deficiens statim annullat actum. §. 6. *Inst. de V. O.* Zœf. *ad ff. h. t. n. 18.* Hug. Donellus *Comm. Jur. Civ. lib. 6. cap. 19. lit. f.* Si vero sit conditio *impossibilis* adjecta, posterius testamentum mutat prius. Nam impossibiles pro non adjectis habentur. *L. 1. ff. de Condit. institut.*

*Prius testam-
entum con-
servatur, si
posterius do-
losis persua-
sionibus elici-
sum.*

§. LI. Ex imperfecto itaque testamento poste-
riori, priori voluntati testatoris nulla mutatio imminet.
Testator enim non aliter a voluntate sua recedere cre-
ditur, quam si sit valiturum posterius. Anton. de Gam-
ma *Decis. 245.* Marci *Dec. Delphin. 305. num. 9.* Ad im-
perfectum etiam testamentum refertur, si testator ad
prius testamentum mutandum dolosis persuasionibus,
sugillationibus, deceptionibus fuerit inductus. Tunc
enim prius nihilominus valet. Marta *in Dig. noviss. tom.*
3. Concl. 98. Del-Castillo *Contr. Jur. P. 4. n. 19.* Marci
Dec. 229. quomodo autem hæc dolosæ persuasiones pro-
bentur, fusius inquirunt Andreolus *Part. 1. Controv. 14.*
Fr. Niger Cyriacus *lib. 3. Contr. 410.* Huc vero non per-
tinet, si testator blando sermone ad revocandum prius
testamentum est invitatus. *arg. L. fin. ff. & L. fin. Cod. si quis
testat. aliqu. prohibuer.* Richter *P. 1. D. 54. n. 23.* Cum li-
citurum sit cuivis procurare utilitatem suam, licet per
consequentiam alius inde lædatur. *L. 24. ff. que in fraud.
credit.* Verum cum hoc de blanditiis circa ultimas
voluntates thema variis limitationibus, ampliacioni-
bus ac restrictionibus sit subjectum, illæ uno obtutu
con-

congestæ perspicui possunt in Dn. Præsid. *Dissert. de Jure Persuasionis cap. 4. & Diss. de Jure Blanditiarum cap. 4. tum & apud Carpzov. Part. 3. Const. 5. Defin. 7. sequ.*

§. LII. Quando vero duo perfecta testamenta ad-
sunt, prolixa non minus quam intricata suboritur discre-
tatio inter Dd. si testamentum posterius quidem extet,
prius vero clausula derogatoria sit munitum. Ex. gr. *Sol-*
te ich auch gleich nach diesem Testament noch einen leg-
tern Willen verfertigen / so will ich doch / daß solcher
nicht gelten / sondern dieses Testament unverbrüchlich
gehalten werde. Quæritur propterea, *an clausula dero-*
gatoria in priori posita posteriori noceat testamento, si testator
hujus clausule mentionem non fecerit? Clausulam hanc
in priori testamento additam nullos effectus fortiri, se-
cundo existente, contendunt Bachov. *ad §. posteri-*
ore. Instit. quib. mod. testam. infirm. Antonius Faber
Error. Pragmat. Dec. 27. n. 7. Ludwell de ult. vol. c. 1. hb. 4.
Carpz. P. 3. Const. 5. def. 19. n. 7. quia nulla dispositio-
ne potest effici, ut non ab ultima voluntate recede-
re liceat usque ad extremum spiritum. *L. 22. ff. de Le-*
gat. 3. dum ultima testatoris voluntas attendenda, licet
priori in torum contraria. L. 6. §. 2. ff. de Jur. Cod. Gene-
ralis præterea regula est, quod posteriore testamento per-
fecto prius rumpatur. L. 27. C. de testam. §. 2. Inst. quib.
mod. testam. infirm. Lege autem non distinguente nec no-
strum est distinguere. Hinc non alia indicia mutatæ
voluntatis requiruntur, Seraphin. Oliv. Razzal. *P. 1. D.*
291. n. 10. Verum hæ rationes non movent alios,
cur minus efficaciam tribuant huic clausulæ ad prius
testamentum non temere nullum pronuntiandum, li-
cet aliud & posterius extet. Secundum hos igitur, si
testator non in specie mentionem derogatoriæ clausulæ
prio-

Quid sit clau-
sula de roga-
toris priori
adjctæ

prioris testamenti fecerit, tunc dubitandum putant de feria ipsius mente in testamento posteriore, & potius importunas suggestiones suspicantur. Hanc sententiam propugnant Durant. *de Arte testand. tit. 10. lib. 1. n. 2.* Mantie. *de coniect. ult. volunt. L. 12. tit. 8. n. 7.* Ioan de Anan. *Conf. 56.* Cardin. Tusch. *Pract. Concl. tom. 1. lit. C. Concl. 346. n. 1.* Herm. Vultej. *Consil. Marburg. vol. 2. Conf. 21. n. 23.* Did. Covarruv. *Rubr. de testam. p. 2. n. 19.* Sande *Decif. Frisic. lib. 4. tit. 1. Dec. 16.* Hillig. *ad Donell. L. 8. c. 4. lit. E. B. Brunnem. ad L. 22. ff. de leg 3.*

Substitit prius cum tali clausula si posterius expresse illud non mutet.

§. LIII. Videtur autem omnino hæc posterior sententia juri esse conformior, nam non negatur, quod prius testamentum revocari possit, licet habeat clausulam derogatoriam; sed illud in quæstione est, quod *expresse* in posteriori istius derogatoriae clausulæ abrogatio & mentio fieri debeat, tunc enim prius testamentum cum sua clausula est mutatum. Confirmatur hoc *L. Si quis. 22. ff. de leg. 3.* quam frustra dissentientes pro se allegant. Dicit enim ibi Hermogenianus JCrus & autor legis: si testator legem ab initio scripserit, quod is, cui infra his legatum fuerit scriptum, semel legatum habere debeat, si sciens & volens postea his legatum fuerit relictum, quod tamen ultima voluntas debeat habere effectum, si *specialiter dixerit, prioris voluntatis se pœnituisse.* Quod vero attinet ad *L. Divi Severus 6. §. 2. ff. de Jure Codicill.* pro contraria sententia allegatam, veremur ut a Codicillis ad testamenta semper valeat consequentia. Codicilli enim facilius revocantur, quam testamenta. Brunnem. *ad alleg. L. 6. §. 2. n. 5.* Reliquis rationibus supra adductis ex iis quæ dicta sunt facile satisfieri potest. Quamvis enim non possit sibi hanc legem dicere testator, ut a priori voluntate ei recedere non liceat, quia tamen additio

ditione hujus clausulæ derogatoriæ, eamque & seriam suam mentem abunde testatus est geminatis hisce assertionibus, utique nisi in posteriori testamento appareat aliquid, per quod demonstretur, se mutatam cupere istam voluntatem, eadem constantia, qua clausulam istam adjecit, non præsumitur corrigere & mutare pristinam suam voluntatem, hac clausula derogatoria eo tempore munitam. *Rota Romana* apud Paul. de Rubeis tom. 2. decis. 247 Jul. Clarus §. testamentum. qv. 99. vers. Et hæc quidem. Alexand. lib. 1. conf. 134. n. 2. Corneus vol. 3. conf. 86. n. 3.

§. LIV. Quo vero hoc clarius pateat, distinguunt aliqui cum Mantica *de Conject. ult. vol. Lib. 12. tit. 8.* *Ulterior de claratio hujus sententia.* inter clausulam derogatoriam (1) generalem, (2) specialem, (3) singularem, cui correspondet revocatio in posteriori testamento *generalis, specialis & singularis*, conf. Dn. Coccej. *Diss. de Claus. Testam. t. 2.* Prima est: *volo hoc testamentum irrevocabiliter esse firmum, nullum aliud post hoc conditurus.* Huic quoque sufficit generalis revocatio v. c. *volo hoc testamentum valere, non obstante quocunque alio testamento a me confecto.* Specialis vero clausula reputatur illa: *volo hoc testamentum irrevocabile, & si aliud fecero, id nullum esse volo atque infirmum.* Hoc casu specialem revocationem demum testamentum prius mutare hoc modo: *volo hoc testamentum valere, non obstante priori testamento a me facto, & in eo posita clausula derogatoria.* Clausula vero plane singularis derogatoria est, si ita concipiatur illa: *Quod non velit testamentum revocare, & si illud revocaret, talis revocatio non valeret in secundo testamento facta, nisi in illo verba certa apponantur, veluti si in eo scribantur verba Christi cruci affixi, aut Psalmus CXIX. aut Symbolum Apostolicum &c.* tunc dicunt non rumpi prius

G us

us testamentum per secundum aut aliud ultimum, nisi verba illa in eo ultimo sint inserta, aut sit expressa mentio facta, de illa clausula derogatoria. Franc. Bursatus *vol. 1. Conf. 47. num. 1.* Menoch. *de Præsumt. præf. 166. n. 13.* Molina *de Jus. & Jur. tr. 2. disp. 152. vers. porro.* Cardof. *in prax. Jud. verb. Testamentum. n. 69.* Cardin. Mantica. *loc. alleg. fuse,* Franc. de Ponte *vol. 2. conf. 46.* Ceterum bene perpendendum est monitum Card. de Luca *Theatr. Inst. & Ver. P. 1. Tr. 1. Disc. 76. n. 6. 7.* quod hæc signa duplicem habere soleant causam. Una est favorabilis, oriens ex parte ipsius testatoris, qui cum in statu minoris valetudinis est, vel libertatis, pro ejus determinata voluntate disponat, prævidendo quod in statu, in quo morbo pressus, vel mortis cogitatione turbatus, concussionibus vel suggestionibus facilius subiectus est, seu quod alias invitus ad diversimode disponendum inducatur, ita prudenter occurrat, dando hujusmodi signum, tanquam suæ determinatæ ac liberæ voluntatis cifram vel demonstrationem. E converso autem hujusmodi cautela affectari solet per testamentarios, ipso testatore ignaro seu ad id non reflectente (ut forte frequentius contingit in idiotis, mulieribus, vel graviter infirmis) ut scilicet ita adimatur testatori indirecte illa revocandi potestas. Ideoque principaliter reflectendum est, an una vel altera ratio congruat hoc casu.

Alii casus, ubi prius testamentum per posterius mutatur, licet prioris claus. mentio fiat.

§. LV. Uti autem hæc a Dd. magna cura & studio sunt pervestigata occasione *L. alleg. 22. ff. de legat. 3.* vid. Brunnem. *Com. ad h. l. num. 7.* ita negari non potest, quod casus sint, qui circa hanc clausulam specialem decisionem desiderant. Sic (1) quando ex aliis indiciis constat, evidenter, voluisse testatorem mutare priorem suam voluntatem. Exempli gratia, testator posterius testa-

testamentum jurejurando firmat, eo ipso tunc mutatum est prius, licet illud clausula derogatoria munitum sit, & nulla in posteriori prioris voluntatis mentio occurrat, sed solum juramentum sit appositum. Rationem asserti hujus non tam in autoritate Tiraquelli *de jure mar. glos. 7. n. 66.* Clari *dict. qu. 99. n. 10.* Gomezii *ad L. 3. Tauri, n. 96.* Gutierrezii *de Juram. confirm. P. 2. c. 1. n. 7.* Menochii *de presunt. pres. 166. n. 33.* Cævalli *Comm. Opin. contr. Comm. qu. 211. n.* pono, quam in præsumptione, testatorem non velle esse perjurii macula notatum, hinc serio voluisse, ut, non obstante quacunque priori voluntate, stetur testamento jurato. Ludov. Molin. *de Just. & Jur. tr. 2. des. 153. n. 26.* (2) Si ex verbis & conjecturis prægnantibus appareat, testatorem in posteriore ultima voluntate sensisse de revocanda clausula derogatoria. (3) si generalis revocatio cum insigni mutatione affectionis testatoris concurrat. (4) Si maxime dilecta persona in posteriori instituta, vel pia causa. Has & plures limitationes, ac restrictiones concessit Mantica *de conj. ult. volunt. l. c.* In genere vero judicem hisce casibus præ oculis habere debere monet Card de Luca *Theatr. Just. & Ver. p. 1. Tr. 1. disc. 76. n. 7.* verissimam illam & Evangelicam propositionem, quod attendenda sit substantia verisimilis voluntatis. non autem verborum formalitates, que frequentius Notariorum potius, quam ipsorum testantium esse solent. Minus principaliter vero debere attendere propositiones generales, regulas ac decisiones, que in diversis casibus prodierunt, in sola litera, non reflectendo ad eorundem casuum diversas circumstantias.

§. LVI. Huc pertinet porro casus, ubi revocatum censetur testamentum prius, clausula derogatoria munitum, per posterius licet nulla facta prioris menti-
Prius testam- cum claus. one, revocatum

cenfetur ob one, quando inter utriusque testamenti tempora inter-
inimicitiam media, graves inimicitiae ortae sunt inter testatorem &
inter testa- heredem ex primo testamento. Nullum enim est du-
tozem & he- bium, propter communem indolem genii humani, te-
redem super statorem hoc casu, posteriori testamento enixissime vo-
venientem. luiffse mutare prius, oblitum esse vero clausulae olim ad-
 jectae, cum res in alio erant statu. Nam & legata, nul-
 lo alio actu ademptionis interveniente, ob solam inimici-
 tiam inter testatorem & legatarium extinguuntur. *L. 3.*
§. fin. ff. de adim. legat. Hinc recte limitat Brunnem.

Tacita mu-
tatio testam.

Post decem-
nium non o-
pus est in po-
steriori clau-
sula derogat.
mensis.

ad d. L. 22. n. 8. si generalis revocatio cum insigni ani-
 mi mutatione concurrat. vid *Molina de Just. & Jur. tr. 2.*
disp. 153. n. 30. Imo tacite etiam prius testamentum certis
 casibus mutatum cenfetur. Ex. gr. Si uxor ob affectionem
 conjugalem heredem instituerit maritum, hic autem u-
 xore in scia adulterium cum ancilla commiserit. Nam
 hoc casu, non obstante uxoris ignorantia & inde secuta
 morte, hereditas hujusmodi marito relicta pro tacite ad-
 empta, & conjugis adulteri restitutio pro revocata a te-
 statrice habenda est. Praesumptio enim est, quod ex odio, si
 scivisset crimen, illum non institutura fuisset *Carpz. P. 4. C.*
21. d. 6. n. 3. *Moll. lib. 4. Semestr. c. 13.* *Brunn. Conf. 22.* *Klock.*
tom. 4. Conf. 54. *Peregrin. de Jure Fisc. l. 3. t. 13. n. 4.*
Mascard. Concl. 1287. n. 141. Notabile etiam est quod
 tradunt *Del-Castillo de ult. vol. lib. 4. c. 53. n. 34.* *Co-*
varruv. in rubr. de testam. P. 2. n. 10. vers. 9. *Vinc. de*
Franchis dec. 287. n. 1. *Menoch. de Praesumpt. lib. 4. pres.*
106. n. 44. & Conf. 45. n. 41. *Jul. Clarus §. testamentum*
qv. 91. n. 3. *Mascard. de Probat. concl. 1122. n. 4.* *Bar-*
schamp. de claus. c. 23. §. 3. n. 36. si post primum condi-
 tum testamentum habens clausulam derogatoriam,
 transacti sint decem anni, quia cum per illud tempus clau-
 sulae

Nulla inducatur oblivio, censetur tacite primum per secundum revocatum & mutatum esse, licet in posteriore nulla mentio primi testamenti. & clausulae fiat.

§. LVII. De *testamento Judici* oblato etiam asserunt nonnulli, quod licet sit posterius, & in eo nulla mentio primi testamenti & clausulae derogatoriae adjecta fiat, tamen mutet prius. *Mantic. de conject. ult. vol. lib. 12. tit. 8.* *Quid b. casus juris in testamento oblato.*

Sed suspecta videtur haec assertio Brunnemano *ad d. leg. 22. de Leg. 3. v. 8.* Constat enim ex analogia Juris Civilis, quod testamentum Judiciale nil peculiare habeat, nisi ordinarium solennitatum remissionem, quae per praesentiam judicis & loci religionem supplentur. Nil igitur haec possunt pro hac decisione facere, cum ex hypothesi supra fusius probata, testamentum posterius, licet omnibus solennitatibus conditum, si non expresse mentionem prioris & ejus, clausulae faciat, non mutet primum, quia clausula derogatoria munitum est. Exceptio est, si testator in agone famulum ad judicem mittat, quo repetat testamentum, postmodum autem quia famulus. ob absentiam judicis recipere non potuit, coram testibus dicat se poenitere, ac prius testamentum ideo revocare, quod malit intestatus decedere, tunc talis revocatio subsistet, ceu Responso Scabin. Jenens. hoc confirmat Dn. Schlevogt. *Diff. de Poenitent. c. 3. §. 4.* Procedit hoc etiam, si prius testamentum judiciale juramento esset vallatum. *Mol. de Just. & Jur. tr. 2. Disp. 153. n. 24.* Nam ejusmodi testamento jurato tacite sive semper illa clausula adjecta censetur.

Jerem. Setzer. de Juram. lib. 1. cap. 25. n. 43. seqq. Igitur par decisio formanda est, si in posterioribus tabulis priorum nulla mentio injiciatur, prius nondum mutatum est. *Matth. Wesenbec. Conf. 85. n. 22. Mantic.*

tic. *de Conj. ult. vol. lib. 12. tit. 8. num. 20.* Nam clausula juratoria testamentum conservat omni meliori modo. *L. cum Pater. 77. §. 23. ff. de Leg. 2. & idem operatur, quod clausula codicillaris.* Dilect. Durant. *de Arte Testand. tit. 10. n. 4.*

Quid si
vrumque te-
stamentum
testator ve-
lit esse va-
cum.

§. LIX. Quanquam itaque, ut modo dictum est, clausula derogatoria prius testamentum per posterius ab immutatione tantum certo casu conservare valeat; aliter tamen decidendum est in casu, si testator quidem post primum testamentum aliud condat, dicat vero in illo simul, quod velit, ut nihilominus prima sua voluntas non mutetur. Equidem si miles ita disponderet, nullum per *L. querebatur 19. ff. de testam. milit.* dubium superesse posset, illud valere. Ast de pagano constat, eum cum duobus testamentis simul decedere non posse, *L. 7. ff. de Reg. Jur.* Nam testamentum est actus individuus, qui non potest pro parte valere, pro parte non valere. Frantzk. *lib. 2. Resol. 11. n. 15.* Hinc dicendum videtur, prius testamentum per posterius esse mutatum. Verum cum illa clausula enixam voluntatem testatoris significet, Joseph a Sesse *Decis. Arrag. 230. n. 14.* Roland a Valle *Conf. 110. n. 63.* primum testamentum per secundum non tollitur, si explicite & expresse utrumque testator jubeat valere. Cyriac. *lib. 1. Controv. 198. n. 40.* Debet enim illa voluntas testatoris cum effectu accipi, in quantum analogiæ juris non refragatur. Secundum hanc autem verba posterioris testamenti flectuntur in fideicommissum, ac si heredes in ultimo essent rogati restituere hereditatem in primis tabulis institutis, detracta Falcidia. Bachov. *ad Treutler. Vol. 2. Diss. 10. th. 7. lit. C.* Phil. Chr. Richter *P. 1. dec. 49. n. ult.* Memorabilis quoque est, & coincidit cum hoc casu decisio Francisci Nigri Cyriaci *lib.*

1. Con.

1. *Controv. 96. num. 56.* quod, si in secundo testamento quo ad substantiam disposuit Testator sicut in primo, illud quod omissum in posteriori reperiatur, censeatur potius culpæ scribentis, quam voluntati testatoris contrariæ imputandum esse, & sic etiam solvendum, esse.

§. LIX. Cum etiam a testatoribus soleant in casum secundæ dispositionis & ulterioris, certa requisita præscribi, prius testamentum valet nec mutatur, si in posteriori illa omnia non fuerint observata. Casus est de Testatore, qui in suo Testamento disposuit hac clausula: Si post hoc testamentum quod in præsentem condo, aliud postea condam, illud non valebit, nisi Judici fuerit oblatum. Testator postea moritur cum posteriore testamento perfecto quo ad solemnitates, sed Judici non oblatò; quær. *an prius sit mutatum?* Respond. cum insinuatio judicialis postea non sit secuta, non præsumitur, testatorem seriam voluntatem habuisse testamentum prius mutandi. Nam potest testator præter solennia jure præscripta, se ad alia adstringere, unde ipsius voluntas illis non impletis pro perfecta non habetur. Conf. Joh. Otto Tabor *Diff. de Testam. Princ. oblat. cap. 6. th. 3.* hanc sententiam præjudic. eleg. illustrans. Licet enim posterius testamentum omnia juris requisita habeat, tamen contra testatoris voluntatem testamentum sustineri nequit, ut alio modo valeat, quam ipse voluit.

Arg. L. verbis Civilibus. 7. ff. de Vulg. & Pupill. Subst. Dn. Coccej. Diff. de Claus. Testam. Cap. 2. n. 118. Alium habet casum paululum mutatis circumstantiis Cardin. de Luca *in Theatr. Just. & Veritat. P. 1. Tr. 1. Disc. 76.* de matre disponente per ultimam voluntatem, derogatoriam adjiciens ad quascunque futuras dispositiones revocatorias vel contrarias, non servata certa forma,

Prius testamentum cōservatur, si testator sub certis requisitis posterius velit condere, & illa non sint observata.

ma,

ma, veluti non registrata *salutatione Angelica*, aut *quocumque alio signo determinata voluntatis*: Mater postea Codicillos condit, aliterque in nonnullis disponit, quærebatur post mortem ejus, an valerent, dum non continent dictam formam seu verba juxta legem in testamento adjectam. Negat illorum valorem allegatus Autor, per *L. Si quis 22. ff. de Leg. 3. & L. Si mihi. §. in Legatis ff. de V. S.* Sed tamen varias hic circumstantias considerandas jubet, an spatium decennii, vel alterius notabilis temporis effluerit, unde propterea dictæ formæ oblivio præsumi debeat; vel an agatur de testatore literato, vel illiterato seu muliere. Idem admittunt Covarruv. *de testam. P. 2. n. 19.* Simon de Prætis *de interpretat. ultim. volunt. lib. 4. dubit. 2. n. 56.* Del-Castill. *lib. 4. Controvers. c. 53. n. 34.* Rota Romana apud Cæs. de Grassis *decif. 1. & Duran. dec. 178. n. 7. & Bichium Dec. 478* Quæ omnia ad regulas prudentiæ interpretativæ pertinentes, omnino bene ponderanda sunt. Luca *dict. Discurs. num. 5. 6. sequ.* Conf. supra §. 54. & *sequ.*

*Legata cum
testamento
regulariter
simul corrumpunt.*

§. LX. Quando itaque modis enumeratis testamentum prius mutatur, tunc si ab ipso testatore fiat mutatio per deletionem, cancellationem partis, reliqua manent in suo pristino vigore, uti illud supra §. 44. *sequ.* adductum. Si vero prius testamentum per posterius mutatur, totum illud corrumpit & cassatur, una cum legatis & fideicommissis. *L. 18. ff. de Legat. 3. Steph. Gratian. Tom. 4. Discept. For. 505. n. 5. Carpzov. P. 3. Const. 3. def. 40.* Ex quibus autem conjecturis testator videatur recessisse a priori voluntate, & quando censeatur legatum ademptum, pluribus inquit Klockius *Vol. 3. Conf. 119.* item: an ex testamento per posthumum rupto legata debeantur? de eo vid. Dn. Harpr. *Conf. 78.*

Cete-

Ceterum si testamentum posterius sit minus solenne & non subsistat, legata prioris non infirmantur. Ut ut enim legata nuda voluntate revocentur, *Vid. supra §. 19.* attamen non præsumitur, quod velit revocare legata prioris, si posterius non sit firmum. *dict. L. si jure. 18. ff. de Leg. 3.* Unde a contrario sensu colligitur, si posterius testamentum sit firmum & perfectum, revocari omnia relicta in priori testamento. *Mantic de Conject. ult. vol. lib. 12. tit. 1. n. 37. Jer. Reusner de Testament. P. 6. c. 20. n. 21.* Qui allegati Auctores apud Brunnem. *ad d. L. 18. n. 2.* limitant hoc, nisi expresse legata in posteriori sint repetita. Verum idem dicendum est, etiamsi tantum ex circumstantiis appareat, testatorem non in totum & quo ad legata voluisse mutare & revocare testamentum prius. *L. Paulo Callimacho. 27. §. 1. ff. de legat. 3. L. Alumna. 30 §. 3. ff. de adim. legat.* Huc etiam spectat præjudicium apud Carpzovium *loc. alleg.* Ob nun wol durch das letzte Testament / die in vorigem letzten Willen der Testirerin beyden Brüdern vermachte legata zugleich mit cassiret und aufgehoben worden / so verbleibt es doch beyden andern beyden der Kircken und Christoph-Göbels Töchterlein verordneten Legaten / gestalten Sachen nach / **WEGE ALLES ALLEN UMSCHENDEN ZU VERMUTHEN /** daß solche beyde Legata die Testirerin **IN DEM LETZTEN TESTAMENT** nicht revociren wollen / nochmals billig / **B. R. W.** Nec obstat, quod in hoc præjudicio fiat legati ad pias causas mentio, ubi favor earum hanc interpretationem benigniorem suadere & urgere videtur. Nam respond. (1.) Non hic solum mentio fit legati ad pias causas, sed etiam legati alius. (2.) Legata ad pias causas non alterare regulam, cum

H

eti-

etiam illa, mutato priore testamento per posterius, simul nulla sint. Vincent. Carocc. *Dec.* 85. nisi ex circumstantiis aliud appareat, & hoc erat, quod urgebatur. Huc igitur restringendus est Cyriacus *lib 1. Contr.* 108. n. 53. testamento novo facto, & mutato uno legato, necesse esse, ut reliqua in posteriori expresse redintegrentur, tam in specie quam in genere, si debeant esse valida.

An ex primo
testamento
legata debe-
antur prop-
ter claus.co-
dicillarem.

§. LXI. Cum vero clausula Codicillaris egregios effectus habeat ad sananda testamenti vitia, quaerit, annon etiam hoc casu, si sit illa adjecta priori testamento, legata debeantur, licet illud per posterius sit mutatum? Quæ quæstio omnino neganda est cum Panschmanno *Lib 2. qu. 14.* Nam non apparet, cur revocato testamento, non simul clausula Codicillaris eidem ad majorem validitatem annexa, simul revocata & mutata censenda sit, cum accessorium sequatur principale §. *Posteriorre, Instit. quib. mod. testam. infirm.* Unde simul clarum fit, quid ad dissentientis Cephalii *Conf. 548.* rationem primariam respondendum sit, quando urget, quod clausula codicillaris sanet omnia vitia testamenti, & rem reducat ad causam intestati. Nimirum, hæc consistere non possunt. Vitia nullius testamenti sanat codicillaris clausula, sed facit, ut verba testamenti in fideicommissum flectantur, & heres ab intestato detracta Trebellianica heredi testamentario reliqua restituat. Vid. *Dn. Præf. Diss. de Claus. Codicill. cap. 2.* Si scilicet appareat, quod testamentum non sit mutatum ab ipso testatore. In nostro vero casu testator mutat prius testamentum, ergo & clausula Codicillaris inutilis est. Panschmann. *4. cit.*

De clausula:

§. LXII. Anceps etiam & in utramque partem venti-

ventilatus casus est, an heres aut legatarius possint pe-
 tere legata, testamento invalido aut mutato, si ipsis per
 modum donationis inter vivos sint relicta, hocque
 contingat, si testamento clausula adjiciatur: *Si vivos.*
hoc meum testamentum non valet ut testamentum,
debet valere ut donatio inter vivos. Decisio hujus ca-
 sus pendet ab illa quæstione, an contractus in testa-
 menti factioe possint celebrari? Negativa Scheffe-
 ro *Quæst. Jur. Pract. P. 3. qu. 27. n. 2.* videtur extra omnem
 dubitationis aleam posita esse, quem etiam non parum
 juvat *L. 20. ff. de Verb. Signif.* ubi dicitur, quod verba: *con-*
traxerunt, gesserunt, non pertineant ad testandi jus. Ac-
 cedit, quod varia & mutationi obnoxia indoles testa-
 mentorum, a natura contractuum immutabilium per
 se, toto cælo differat. Verum hisce rationibus non ob-
 stantibus, contrariam opinionem veriore putamus
 cum Hercule Marescotto *Var. Resolut. lib. 1. cap. 48. n. 11.*
 Nam possunt in testamentis fieri contractus & donatio-
 nes inter vivos, modo accedant & interveniant substan-
 tialia requisita v. c. in donatione inter vivos acceptatio
 donatarii. Bartol. *in L. Rationes defuncti 6. Cod. de prob.*
 Card. Celsus *n. 9. Andreolus Controv. Forens. p. 3. c. 221.*
 Nimirum requiruntur tales contractus, qui cum testa-
 mento aliqualem habent affinitatem & proximitatem.
 B. Brunnemann. *ad L. 21. §. fin. ff. Qui Testam. facer. poss.* Sic
 si testator præsentis & acceptanti donet rem, Contractus
 hic non mutatur, mutato licet testamento. Igitur, ut
 quæstioni propositæ nunc satisfaciat, dicimus, posse lega-
 tarius aut alium, cui in testamento dicta clausula munito-
 aliquid donatum & ab ipso acceptatum est, vi istius clau-
 sulæ illud exigere. Nec obstat (1) quod hominis vo-
 luntas suprema debeat ambulatoria manere usque ad

mortem. Nam responderetur concedendo, si voluntas sit per modum testamenti pure concepta, secus vero si res habet, si per modum contractus, *L. s. Cod. de Obl. & Act.* Objicitur (2) quod hæc clausula sit accessorium testamenti, principali vero corrumpente, tollatur accessorium. Verum hic negatur, quod requisitis donationis accedentibus, amplius maneat accessorium testamenti hæc donatio, sed est vi hujus clausulæ eventualis donatio jure proprio subsistens, etiam citra testamentum. (3) regeritur, neminem sibi pacto heredem facere posse, *per L. s. Cod. de Pact. Conv.* Resp. succedit hoc casu non tanquam heres titulo universalis, sed tanquam donatarius titulo singulari. Valet enim donatio omnium bonorum jure Romano. vid. pluribus laud. Diff. Dn. Cocceji *de Clausul. Testam. Cap. 2. n. 166. seqq.*

Codicilli

quando mi-
tentur?
quando con-
serventur?

§. LXIII. Ceterum postquam hætenus per-
stravimus mutationes & conservationes testamento-
rum, supersunt Codicilli. Hi enim large sumpto voca-
bulo, non solum veniunt nomine testamentorum; Si-
mon de Prætis *de interpret. ult. vol. lib. 2. solut. 4. n. 64.*
Magon *Lucens. Decis. 32. n. 39.* Surdus *Consil. 258. n. 6.* sed
etiam a testamentis tantum differunt heredis instituti-
one, cum fideicommissa & legata hic minoribus so-
lennitatibus relinqui possint. §. 1. *sequ. Inst. de Codicil.* Hinc
quas regulas jam tradidimus de mutatione testamen-
torum, illæ de Codicillis non semper valent. Scilicet plu-
res possunt condi & simul subsistunt, si sint diversarum
materiaarum. Hillig. *ad Donell. lib. 7. cap. 19. lit. H.* Si au-
tem sibi invicem contrariæ, ultimi mutant priores.
Brunnem. *ad L. s. Cod. de Jur. Codic.* Zepper *de Codicill.*
cap. 11. n. 10. Vasqu. *de success. creat. §. 30. n. 52.* Merlin
Rotæ Dec. 237. n. 2. Hinc si uno die & Consule Codicilli duo

confe-

confecti sint, in iisque duabus diversis personis fundus Tusculanus sit relictus, legatum illud non est nullum. Nam ambo legatarii admittuntur simul ad legatum illud, quia Codicilli sibi non contrarii sunt, sed saltem diverfi. *L. si pluribus 33. vers. sin autem. ff. de legat. 1.* Zepper. *alleg. tr. num. 22.*

§. LXIV. De clausula derogatoria primis codicillis adjecta illud quæri potest, *an posteriores contrarii prioribus derogent, licet uulla mentio priorum facta?* De testamentis supra habuimus, quod hoc casu posterius non mutet prius. Verum in codicillis hoc secus est. Zepper. *de codicill. cap. 11. n. 16.* Menoch. *lib. 4. pres. 166. n. 30.* Si autem duo reperiantur Codicilli, & non appareat quis prior, invicem tamen sibi contrarii sunt, tunc illi Codicilli præsumuntur posteriores, in quibus legatum adimitur. Nam privatio præsupponit habitum. Mantica *de Conject. ultim. volunt. lib. 6. tit. 4. n. 11.* Mich. Grass. *commun. sent. §. Codicillus. qu. 1.* Zepper. *de Codicill. cap. 11. n. 27.* Si autem posteriores Codicilli etiam essent contrarii, sed imperfecti, v. c. essent tantum tribus aut quatuor testibus corroborati, non tollerent priores, nisi lapsa decennio, *arg. L. Sancimus 27. Cod. de testament.* Vasquius *de success. creat. §. 30. n. 52.* Franc. Barry *de success. lib. 10. tit. 1. num. 43.* Zepper *dict. Tract. cap. 11. n. 28.* Verum quod ab his autoribus de decennio adjicitur, ac si tunc ad exemplum & similitudinem testamenti, quod hac ratione nuda etiam voluntate, lapsu decennii, & morte simul defuncti munita, infirmatur per *alleg. L. 27. C. de testam.* & simul applicatur ad Codicillos, illud non a deo firmo stat talo.

§. LXV. De eo etiam acriter inter Dd. disputatur, *an mutato & revocato testamento, Codicilli quoque mutati cen-*

Codicilli etiam mutati sunt.

seantur? Ad decisionem autem hujus quæstionis præ aliis facere videtur *L. Rupto. 1. Cod. de Codicill.* Est vero ibi casus, ubi testamentum est conditum, quod rumpitur per filium post natum. In hoc testamento mihi fideicommissum relictum. Postea Codicillis idem fidei commissum repetit testator. Post testatoris mortem petitur fideicommissum non ex testamento, sed ex Codicillis. Videbatur non dandum esse, quia testamentum ruptum, hinc & Codicilli vitiosi. Consultus itaque Imp. Alexander ita respondet; *Cum post ruptum testamentum patrem pupillorum vestrorum literas emisisset proponatis quibus precedens iudicium confirmavit; Prætor nil contra jus fecit, si novissimam ejus voluntatem secutus, fidei commissum præstandum esse pronuntiavit.* Unde simul patet, distinguendum esse, an Codicilli simul cum testamento facti sint; an vero post testamentum. Priori casu per posterius testamentum mutata priore voluntate defuncti, mutantur & infirmantur etiam una codicilli facti, quamvis expresse non revocati; si vero post testamentum conditi sint, valet decisio *L. allegata.* vid. *Brunnem ad b. l. n. 3.* præterea ex *§. 1. inf. Inst. de Codicill.* edocemur, quod codicilli ante testamentum facti, in iisque contenta legata & fideicommissa, testamento postea condito, vim suam non amittant, nisi appareat testatorem a voluntate quam in codicillis expresse rat, recedere voluisse. *Harprecht. Comm. ad Inst. b. t. §. 1.*

De clausula privatoria in casum impugnationis testamenti adjecta.

§. LXVI. Hi, ut puto, potiores casus ac species sunt circa mutationes omnis generis voluntatum. Ceterum quoad illas conservandas, implendas, tum & a temerariis impugnationibus vindicandas, utile est, ut testator, si prævideat post mortem suam, hanc vel illam

lam personam testamentum suum impugnaturam esse, illam in testamento legato honoret, addita clausula privatoria adversus contravenientes suæ voluntati. Variè illa concipi potest, puto tamen validissimam clausulam testamento hoc modo additam: *Im Fall sich aber einer oder der andere unterstünde / meinem wohl gemeinten letzten Willen zu widersprechen / und den umzustossen / den oder dieselben / will ich hiemit als undankbare und unwürdige / seines Erbtheils / oder legati so fort verlustig erkläret haben.* Ubi caute simul subjicit testator, cui hoc casu caducitatis pars illa acquiri debeat. Tunc enim citra alias disputationes testatoris menti standum est, loh. Ant. Mangil. *de Imput. & detract. qu. 1. n. 38.* Cephal. *lib. 2. conf. 282.*

§. LXVII. Effectum itaque sortitur hæc clausula privatoria, ut persona honorata deterreatur impugnare ultimam voluntatem ex livore, invidio & maligno animo, absque sufficiente & legibus non probata ratione, aus nichtigen / frevelen Muth / Kœppen. *obs. fundamen-
tum.*

122. Fundamentum hujus clausulæ peti potest ex *Novell. 122. cap. 1. pr. Sancimus*, inquit Imperator, *necessitatem habere quæcunque testator & honorans eos disposuerat, omnimodo ea complere, si quod præcipitur legitimum sit, aut si non illud aliqua lex prohibeat.* Nimirum res eo redit, quod voluntas testatoris, heredem aut legatarium in casu impugnationis suæ voluntatis supremæ re donata privans, sequenda sit. Nam hæc est Regina testamenti, & totum facit, ceu loquitur Ulpianus in *L. Ex facto. 35. §. 3. ff. de Hered. Instit.* solaque voluntas testatoris dominatur. *L. Si mihi & tibi. 12. §. 3. inf. ff. de Leg. 1.* Nam satis inhumanum esset, sententiam defuncti ab herede despici impune. *L. Pamphilo. 39. ff. de Leg. 3.* Nec enim debet aliquis

quis ex eo fructus consequi, quod annis fuit impugnare. *Cap. Ex eo. 38. de Reg. Jur. in 6.* Igitur studio & frivole contraveniens supremis tabulis defuncti, indignus est omni commodo testamenti, maxime si in eventum ab ipso testatore est declarati s. Covarruv. *ad Cap. Raynaldus. §. 1. num. 6. X. de testam.* Flam. Parisius *Vol. 2. Conf. 91. n. 60.* Vinc. Hondedeus *Vol. 2. Conf. 68. n. 1.* Pruckman. *Conf. 1. n. 160.*

Claus. privat. quando nil operetur.

§. LXIIX. Patet autem ex dictis, si testatoris voluntas per leges non debeat servari, heredem aut fideicommissarium & legatarium sine ullo metu pœnæ in casum impugnati testamenti recedere posse. *dict. cap. 1. alleg. Nov. 1.* Sic si clausula illa privatoria adjiceretur liberis in certa re institutis, illis nil obstat, quo minus voluntatem ultimam impugnare & ex *L. omnimodo. 30. Cod. in offic. testam.* legitimam integram petere possent. Augustin. Barbof. in *Collect. ad L. Quoniam in prioribus. Cod. de inoff. testam. n. 2.* Consilia Marpurg. *vol. 1. Conf. 26. n. 148.* Gabriel. *commun. opin. tit. de Legitima Concl. 1.* Fusarius *de substit. Fidei commiss. qu. 296.* Gomez *lib. 1. Var. Resol. Cap. 11. num. 22.* & ibi Jo. Aylon. *de Lainez.* Hinc frustranea est clausula privatoria ita concepta, *So einer mein Testament mit NACH oder unrecht sich zu impugniere unterstehen will / soll ihm das legatum, fidei commiss &c. so ihme in diesem Testament zugedacht / genommen werden.* Nimirum si quis non ipsum testamentum impugnat, sed tantum non omnia solennia jure requisita adhibita esse dicat, pœna privationis locum non habet. *L. penult. ff. de his que ut indign.* Solennia enim legibus requiruntur, ubi nemo pœna sua efficere potest, ut leges non habeant locum in suo testamento. *L. nemo potest. ff. de leg. 1. & ibi Dd.* Clarius hoc per-

perspicitur ex præjudiciis apud Carpzovium *P. 3. Const. 7. def. 24.* quorum verba hæc sunt: Da Ihr aber dennoch des Verstorbenen letzten Willen und judicium nicht an sich selbst / sondern nur die solennitäten desselben / anfechten würdet ic. So möchte Euch derowegen an Euren Antheil nichts abgefürget noch eingezo-gen werden. Et in altero: So ist doch benienten seinen Freunden / die Mängel / Woher sie solch testament unkräftig zu seyn vermeinen / anzuführen unbenommen / und es mag Ihnen derowegen dasjenige / so ihnen darein vermacht / von Euch als seinen Erben nicht entzogen werden. *B. R. W. conf. etiam Richter Dec. 42. n. 7. Berlich. Dec. 28. n. 2. Grivellus Dec. 87.*

§. LXIX. Quare si aliquis testamentum impugnat & immutatum cupit, quia falsum sit vel inofficio-^{Clausula hu-} sum, is, si testamentum clausula privatoria munitum ^{jus effectus,} nullus in case-^{ut indig.} sit, legatum quo honoratus erat, amittit. *L. 5. ff. quib. bus seq.* Nam ipsam voluntatem defuncti evertit, adeoque non solum institutionem heredis, sed simul etiam legata, quæ sine voluntate testatoris non debentur, impugnat. Similiter qui testamentum inofficio-sum dicit, testatorem, quasi non sanæ mentis fuisset, arguit, *L. 2. ff. de inoffic. testam.* sicque eum nec heredem instituere potuisse, nec legata relinquere arguit. Quapropter legatis sibi in testamento illo relictis ex voluntate testatoris suo jure excidit. *Carpzov. P. 3. Const. 7. Def. 23. Surdus Conf. 28. num. 49.* Idem de illo dicendum est, qui studio & deliberato facit, ut voluntas testatoris exitum habere non possit. Elegans hujus rei exemplum est apud Cravettam *Conf. 1.* ubi nepos ab avia heres institutus, & matrimonium cum patris

I

consen-

consensu & præscitu contrahere iustus est, addita clausula privatoria. Nepos quantum in se est voluntatem defunctæ immutat, spernit circa matrimonium patris consensum & præscitum, quem propterea in pœnam privationis hereditatis incidisse, fusius ibi probat. Alia exempla deprehenduntur apud Cardin. Tusch. *Concl. Pract.* 1015. lit. C.

Plures Exce-
ptiones con-
tra hanc
clausulam.

§. LXX. Ceterum hanc clausulam privatori-
am effectum sortiri non posse, quando impugnans te-
stamentum liti renuntiat ante sententiam latam, & sic
pœniteat pendente lite, docet Salicet. *in L. 8. Cod. quib.
ut indign.* quod ampliant ut procedat, si non solum pen-
dente lite primæ instantiæ, sed etiam pendente appella-
tione impune desistere queat, si scilicet processui huic se-
mer subtraxerit, priusquam ille finitus fuerit per senten-
tiam, illaque in rem iudicatam transferit, arg. *L. 8. §.
14. ff. de inoffic. testam.* Azo *in summ. Cod. de his quib. ut
indign.* Brunnem *ad L. 8. §. 14. ff. de inoffic. testam.* Sed
quid dicendum est, si testamentum impugnans expres-
se protestationem interponat, quod sibi in casum in-
speratum, quo pro testamenti validitate pronuntiatio
fieret, omnia sua jura ex testamento obvenientia salva
velit? Respond. tradit hanc cautelam hoc loco Vultejus
vol. 1. Consil. Marpurg. 29. n. 117. quia protestatio con-
servat jura nostra, & in dubio facit, quod actus susce-
ptus aliam interpretationem patiat, quam ille qui fe-
cit, in animo habuit. conf. etiam Brunnemann. *ad L.
Papinianus. 8. §. 14. ff. de inoffic. testam. n. 37.*

Continuatio
casuum ex-
ceptorum.

§. LXXI. Porro locum non habet, ex senten-
tia Dd. pœna testamenti privatoria, si errore probabili
contra testamentum litem moverit, illudque impugna-
verit. Brunnem *loc. cit. num. 33.* item, si absente eo
pro

pro testamento pronuntiatum est, quia magis propter absentiam sive contumaciam victus videtur, quam quod malam causam habuerit. Peregrin. *de Jur. Fife. lib. 2. tit. 7. n. 2.* Hug. Donellus *Comm. Jur. Civil. lib. 19. cap. 10. lit. K. & ibi Osyvald. Hillig. lit. L. Richt. Dec. 47. Casp. Klock. vol. 4. conf. 89.* Nimirum has exceptiones enumeratas formant Dd. argumento *alleg. L. 8. §. 14.* quanquam hic iudicis arbitrium circumstantias prudenter & solerter ponderantis, non excludendum sit. Spiu. *de Carcer. in Specul. de Testam. gloss. 28. n. 68.* Fusar. *de fideicom. Substit. qu. 583. n. 2.* Ant. Padilla *in Auth. Hoc amplius. Cod. de fideicom. n. 24.* Sic si testator clausulam hanc eo extenderet, ut ex contraventione unius heredis, reliqui etiam privandi essent sua portione, licet innocentes, illa dispositio non valeret. Merlin. *Decis. Rot. & Rom. 404. n. 11.*

§. LXXII. Ultimo loco sistunt sese maledictiones, execrationes, imprecationes, *Verwünschungen* / *Imprecationes & maledictiones an testamentum immutabile reddant?* *Berwünschungen* / quibus cum testatores etiam putent posse obligari heredes & successores, ne voluntatem suam mutenti hinc paucis, coronidis loco, circumspiciendum est, qualis vis & robur ad testamentum immutabile a posteris servandum iis insit. Quanquam enim in tali statu, in quo testamenta pleraque condi solent, scilicet ferali lecto, testatores aliud haberent quod curarent, quam ut animam suam tot ideis maledictionum, amaritudinis manifestæ indiciis, onerent; nihilominus tot sunt exempla testamentorum & ultimarum voluntatum horrendis maledictionibus munitarum & corroboratarum, saltem ex testatorum opinione, ut in stuporem sæpius rapiant lectores. Inprimis vero testamenta ad pias causas & donationes in ecclesias &

*Exempla ha-
rum maledi-
ctionum.*

scholas medio ævo solenne fuit hisce clausulis commu-
nire, & tota plaustra execrationum exonerare in caput
illius, qui ausurus fuisset hæcce ultimas tabulas vel tan-
tillum violare, & a dispositione hac recedere. Loquun-
tur hoc antiquæ fundationes Monasteriorum & aliorum
piorum locorum, tum & literæ donationis tam inter
vivos, quam mortis causa, in quibus *Sodomorum & Gomor-
reorum sulphur & ignis, Heliodori plaga, Antiochi diricru-
ciatus, tremor & desperatio Judæ, abreptio Dathæ & Abirani,
citatio in vallem Josaphat, & alia hujus farinae cumulari
larga manu solita fuere.* Conferantur Diplomata me-
dii ævi, quæ passim extant apud Johann. Mabillonium
*in Thesaurò Diplomatico, Aubertum Miræum in Cod. pia-
rum Donat. Petrejum de Monaster. p. 74. Christ. Besold.
Thesaur. Pract. voc. Stiftung.* Et in Diss. quæ de Ex-
secrationibus ultimæ voluntat. habitæ est sub Præ-
sidio Exc. Dn. Jo. Sam. Strykii.

*Formule Te-
stamentorum
maledictis
nuntiorum
civiliores.*

§. LXXIII. Quaquam autem raro fortassis ejusmodi
duræ formulæ occurrant in testamentis, passim tamen
observare licet, quod testatores una cum clausula privatoria,
de qua modo dictum, soleant etiam execratoriam contra im-
pugnatores suarum voluntatum conjungere. Memorabilis
est formula, quam Dn. Schweder *in Dissert. de Clausula testa-
menti personas honoratas ultima testatoris voluntati contravenien-
tes relictis privante §. 48. ex testamento quodam observavit,*
ita se habens: darnach aber so verordene hiemit, daß derselbe
angemasse contradictor, nicht allein ipso facto von meiner Erb-
schafft excludiret / dessen portion den andern accresciren / und
weder er noch die seinigen am fideicommiss nimmermehr kein theil
haben soll / sondern wönsche ihme auch Gottes Straffe / nicht
über sein Leib und Seele / den sie sein Christi eigenes theuer-
worbenes Gut / der mich und sie und alle die Ihme angehö-
ren /

ren aus Gnaden ewig selig machen wolle / sondern über sei-
ne zeitliche Güter / daß Er oder die seinigen an zeitlicher Wohlfart /
so viel und ein mehreres / als er dadurch zu erzwingen und zu lu-
criren vermeinet / einbüßen und missen möge. 2c.

§. LXXVI. Dux circa hæc imprecationes nunc ex- *An maledicta*
surgunt quaestiones, ventilationem inprimis hisce casibus me- *salva consci-*
rentes. Prima est, *an salva conscientia in testamentis ad eorum entia ultimis*
maorem valorem & præcaendam impugnationem fieri & adjici pos- *voluntatibus*
sint? Affirmativa variis rationibus videtur stabiliri posse. Nam *adjici possint.*

(1) non omnes adjurationes & maledictiones esse prohibitas
exempla S. Scripturæ docent. Protoplastorum lapsum se-
quebatur mox maledictio Jehovæ, *Genes. III. 14. 17.* Elisa
propheta maledicebat quinquaginta pueris irrisoribus effe-
ctu eo, ut ab ursis contererentur illi. *2. Reg. II. 23. 24.* Bile-
amus ad maledicendum populo Judaico conductus est a Mo-
abitis. *Numeror. XXXIII.* In specie autem (2.) illæ maledicti-
ones adjiciuntur testamento, ut eo majorem vim habeat, uti
ea intentione articuli fidei anthematisms muniti sunt in
Conciliis universalibus & particularibus. Enim vero, si
non aliæ rationes hoc casu adsint, vereor ut hæ conscientiam
fluctuantem testamentum possint tranquillam reddere, Nam
quod attinet maledictiones divinas, ab his ad humanas non
valet consequentia. Deo enim tanquam supremo omnium
Domino longe eminentius est jus in suas creaturas, quam ho-
mini in hominem sua natura sibi æqualem, *conf. Pufendorf.*
de Jur. Nat. & Gent. Lib. 2. c. 3. §. 5. Homo nunquam talia
sine rancore & amaritudine profert, hæ imperfectiones autem
in Deum non cadunt. Deinde circa factum Elisæ potest re-
sponderi, quod non factis sed exemplis judicandum sit. Mul-
ta leguntur in Sacris de Prophetis, quæ uti in Ethicis facta He-
roica, non omnibus sunt imitanda. Bileami maledictio in ef-
fectum non est deducta, sed potius a Deo in benedictionem
conversa. *conf. 2. Petri II. 15. 16.* Æque lubrica secunda
ratio promaledictionibus allata. Nam exemplum Anathe-
matum in Conciliis pronuntiatorum contra dissentientes, non
est

est omni exceptione majus apud illos qui papatui renuntiaverunt. Nam certe Patres horum Conciliorum modum hunc imprecandi & anathematizandi non didicerunt ab Apostolis in primo & purissimo Concilio Hierosolymitano, de quo legi potest *Act. XV. 24. sequ.* Ut adeo hic zelus in Conciliis frequentibus admodum carnalis fuisse videatur, cui nullo modo patrocinetur exemplum Pauli Apostoli *1. Cor. ult. 22.* ubi *anathema mabaram morba*, annunciatur iis, qui *Christum non diligunt*, & tamen pro Christianis se venditant; in Conciliis autem non actus voluntatis, quales sunt amare, diligere, sed intellectus maledictioni subjiciuntur. Hinc recte tanquam illicitæ & prohibitæ perhibentur a nostratibus tales imprecationes & maledictiones. vid. Dn. Osiander *Theol. Casual. Part. 2. Cap. 12. in 2do Præcept.* Dannhauer in *Colleg. Decalog. Disp. 5. §. 13.*

*De effectu
juris horum
maledictionum
in testamen-
tis.*

§. LXXV. Secundo loco quaestio nunc decidenda est, de effectu harum maledictionum in testamentis & voluntariis aliis ultimis adjectarum quo ad forum Juridicum. Qui magnum robur testamentis hoc modo addi persuasifunt, contendunt, quod ad minimum exinde seria & enixa voluntas testatoris pateat, hæc vero in testamentis sequenda sit, uti a nauta stella polaris. Deinde urgent, quod testamenta jurata fortiora sint simplicibus, uti supra deductum, vid. etiam Panschman. *Pract. Quest. Lib. 1. quest. 10. n. 38.* Idem ergo dicendum esse de testamentis imprecationibus munitis. Verum nos distinguendum esse arbitramur, an leges civiles actum nullum declarent, ob omissam solennitatem; an vero ob defectum facultatis disponendi. Ibi facilius indulgetur execrationibus aliqua validitas, quam hic. Cum enim solennitates propterea inventæ, ut fraudibus obviam eatur, execrationes autem de seria voluntates testatoris satis loquantur, non plane hoc casu effectu destituentur, maxime testamento Paterno imperfecto adjectæ. Si vero testator disponit de rebus ipsius arbitrio exemptis, plane execrationes invalidæ sunt. Conf. supra laudat. Diff. Dn. Jo. Sam. Strykii *de Execration. lt. volunt. Cap. II. n. 6. sequ.* ubi eleg. præjudicio Facultat. Jurid. illu-

illustris hujus Fridericianæ, res illa ardua illustratur. Nos vero hic telum abrumpimus, cum labor inopinato sub manibus creverit, B. L. rogantes, ut favore suo suppleat, quod arduo huic & salebroso Themati deest, meum vero erit, meliora monenti semper patulas præbere aures. Tibi de cetero, Deus immortalis! gratias ago habeoque maximas, pro viribus animi & corporis hæcenus concessis, quas & imposterum velis mihi *conservare* ad vitæ meæ finem.

COROLLARIA.

I.

Modus per testamentum disponendi de bonis suis, licet a Jure naturæ præcise non præcipiatur; tamen non potest asseri, quod eisdem refragetur. Hinc nescio quid in mentem venerit Bertrando Argentæo, quando testamenta condere, in conscientia haud tutum existimat.

II.

Principes nostros in suis testamentis adstrictos esse ad solennitates jure civili præscriptas, & exempla & rationes abunde evincunt.

III.

Civitates Imperiales, uti gaudent Jure Statuum Imperii, ac voto & sessione in Comitibus fruuntur, superioritatemque territorialem habent; ita

ita frustra ii fuere, qvi voto decisivo in Comitiiis illas non pollere, contendunt.

IV.

Nobiles vero Immediati quemadmodum jure suffragiorum in Comitiiis haud gaudent; ita ipsis neque superioritas territorialis recte adscribitur, nec illi præcedentiam præ Civitatibus affectare possunt.

V.

Præscriptionem, etiam immemoriam, a subditis contra Principem suum Domanialia bona vindicantem, non posse objici, solidæ rationes, tum & multorum Doctorum opinio comprobant.

VI.

Jure condendi Civitates hodie frui Status Imperii, nec ad id requiri amplius consensum Imperatoris, Jura superioritatis territorialis cuius statui competentia, me non dubitare sinunt.

VII.

Quoniam in legibus Imperii Imperator Judicium Palatini Comitii agnoscere jubeatur; tamen hujus rarior, si plane nullus, usus est.

Soli Deo Gloria.

is

i-

i-

i-

e-

a

a

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

i-

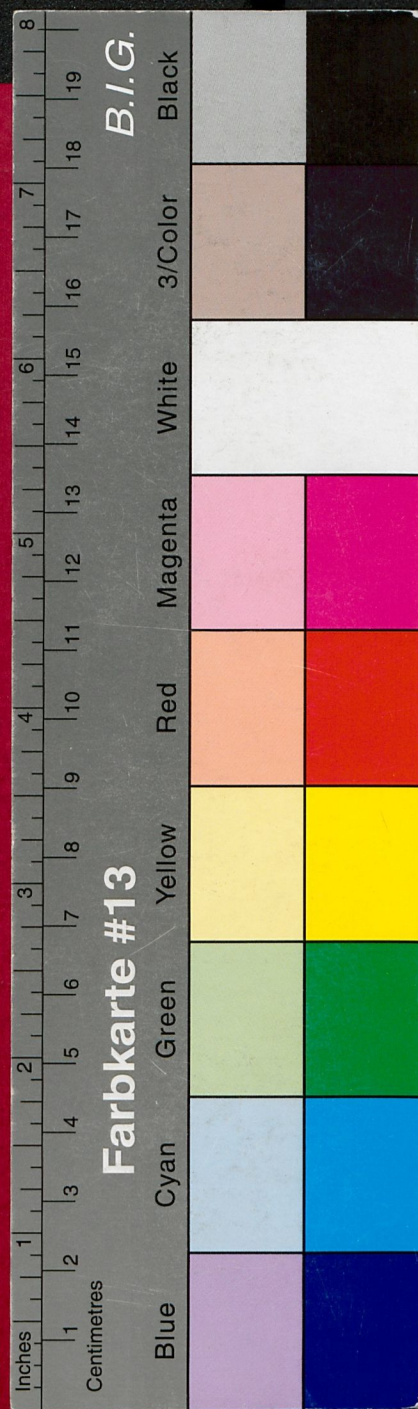
02H 365

ULB Halle 3
003 096 297

du,

B.I.G.

Farbkarte #13

W

I. N. 7.
DISPUTATIO JURIDICA
L 138
DE

UTATIONE
ET
ONSERVATI.
ONE ULTIMARUM
VOLUNTATUM

QVAM
ANNUENTE NUMINE DIVINO
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
ENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
FRIDER. WILHELMO
REGNI BORUSSICI HEREDE &c.
IN ILLUSTRIS ACADEMIA FRIDERICIANA
PRÆSIDE
SAMUELE STRYKIO Jcto,
ENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORUSSIÆ CONSI-
LIARIO INTIMO, PROFESSORE PRIMARIO ET FA-
CULTATIS JURIDICÆ ORDINARIO.
IN SUO OMNI HONORIS CULTU VENERANDO
IN AUDITORIO MAJORI
D. XXX Dec. Anno MDCCI.
publico Eruditorum examini
submittit
LAUS LUCAS Schaffshausen/ Hamburgensis.
Typis Orphanotrophæi. Glaucha-Hallensis.